

KARAPARANIN AKLANMASI SUÇU*

Arş. Gör. Neslihan COŞKUN**

GİRİŞ

Türkiye’de, özellikle son yıllarda, üzerinde en çok konuşulan ve gündemi meşgul eden konulardan biri karapara aklamadır. Karapara aklama; dünya ekonomisinin globalleşmesiyle beraber sadece ülkemizi değil, tüm dünya ülkelerini tehdit eden ciddi bir sorun haline gelmiştir. Karapara aklamının önlenmesi çerçevesinde yapılan yasal düzenlemelerin özünde yatan düşünce, organize suçlulukla mücadeledir. Karapara aklamının önlenmesine yönelik olarak ilk izlenen yöntem, karapara aklama fiilinin yasalarda suç olarak tanımlanmasıdır. Fakat aklama sürecinde, genellikle finansal sistem kullanılmak suretiyle karaparaya yasal bir görünüm kazandırılmaya çalışıldığı için suçun ortaya çıkarılması son derece güçtür. Bu nedenle finansal sistem içinde, karapara aklamayı önlemeye yönelik olarak düzenleyici ve denetleyici tedbirlerin alınması zorunludur. Diğer taraftan karapara aklama fiili sınıraşan bir yapıya sahiptir. Karapara aklayıcılar, genellikle finansal sistem üzerinde denetimin zayıf olduğu, karapara mevzuatının olmadığı yahut esnek olduğu ülkeleri tercih etmektedirler. Bu nedenle karapara aklama ile mücadelede uluslararası işbirliği önem taşımaktadır.

Türkiye, 25.9.1991 tarihinde FATF’a (Financial Action Task Force-Mali Eylem Görev Grubu¹) üye olmuştur. FATF’ın 40 Tavsiye Kararlarının

* Bu çalışma, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD bünyesinde hazırlanan ve 2003 yılında savunulan “Karaparanın Aklanması Suçu” konulu Yüksek Lisans tezinin orijinal metnine bağlı kalınarak hazırlanmış olan özetidir.

** Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usul Hukuku Bilim Dalı.

¹ 1989 yılında G-7 ülkeleri tarafından OECD bünyesinde münhasıran karapara aklama ile mücadele etmek amacıyla kurulan ve bu amaçla ülkelerin uymasını istediği yasal, finansal ve idari düzeyde standartlar belirleyen kuruluştur. FATF, 1996 yılında yeniden revize ederek karaparanın aklanması ile mücadelede ülkeler tarafından alınması gereken tedbirleri içeren Kırk Tavsiye Kararlarını yayımlamıştır. (www.moneylaundering.com.tr., 27.10.2001).

Kara Paranın Aklanması Suçu

gereğini yerine getirmek için yasal düzenlemeler yapılması yönünde çalışmalar yapılmıştır. 1996 tarih ve 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun² karapara aklama fiilini bir suç tipi olarak düzenleyen ilk yasal düzenleme olma özelliğine sahiptir. Bu çalışmada, ilk olarak kriminolojik açıdan karapara ve karapara aklama kavramları, karapara aklama-organize suçluluk ilişkisi üzerinde durulacaktır. İkinci olarak, 765 sayılı TCK'nun mevcut hükümleri karapara aklamının önlenmesi açısından değerlendirilecektir. Üçüncü olarak, 4208 sayılı Kanun'da düzenleniş şekli itibarı ile karapara aklama suçu incelenecektir.

§ 1. KARAPARA ve KARAPARA AKLAMA KAVRAMI, KARAPARA AKLAMA-ORGANİZE SUÇLULUK İLİŞKİSİ

I. KARAPARA ve KARAPARA AKLAMA KAVRAMI

Karapara; kısaca, yasalarda suç olarak tanımlanan fiillerin işlenmesi neticesinde elde edilen maddi menfaatler biçiminde tanımlanabilir³. İşlenmesi neticesinde maddi menfaat elde edilmesi mümkün olan bütün suçlar, karaparanın kaynağını oluşturmaktadır. Ancak suçlu, suçtan elde ettiği menfaatin kaynağını gizleyemediği ya da yasal bir kaynaktan elde edilmiş olduğu izlenimini vermediği sürece risk altındadır. Zira, sözkonusu menfaatin kaynağını oluşturan suçtan dolayı hakkında ceza kovuşturması yapılması ve bu menfaatin müsadere edilme tehlikesi vardır. Özellikle -serbest piyasa ekonomisi benimsenmiş olsa dahi- finansal sistem üzerinde sıkı ve etkili bir denetim mekanizmasının bulunduğu, nakit para kullanımının düşük olduğu, alınan önlemler nedeniyle büyük miktardaki nakit işlemlerin dikkât çektiği, malvarlığı değerlerinin kaynağının araştırıldığı ülkelerde; suçlu, suç ile menfaat arasındaki bağlantıyı koparma ve menfaate yasal bir görünüm kazandırma ihtiyacı içindedir⁴.

² 19.11.1996 tarih ve 22822 sayılı RG.

³ Gümüşkaya, Hayrettin, Karaparanın Ulusal ve Uluslararası Finans Düzenine Etkileri, YL Tezi, MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ABD, İstanbul 1998, s. 2; Mavral, Ülker, Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları, Vergi Denetmeleri Derneği Yayını, Ankara 2001, s. 21; İpek, Halim, Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması, 1. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2000, s. 3.

⁴ Yumuşak, İbrahim, "Karaparanın Aklanması İle Mücadelenin Nedenleri ve Bu Konudaki Uluslararası Çabalar", Vergi Dünyası D, Eylül 2000/229, s. 44; Ergül, Ergin, "Kara Paranın Aklanmasının Hukuki ve Cezai Boyutları", TCMB Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler Paneli (Ankara, 10 Haziran 1999), 1. Bası, TCMB Yayını, Ankara 1999, s. 23-24.

Bu ihtiyacın zorunlu bir sonucu olan karapara aklama; suç teşkil eden fiillerin işlenmesi neticesinde elde edilen maddi menfaatlerin, kaynağını gizlemek veya yasal görünüm kazandırmak amacıyla çeşitli işlemlere tâbi tutularak ekonomik sisteme kazandırılması sürecidir.

II. KARAPARA AKLAMA-ORGANİZE SUÇLULUK İLİŞKİSİ

Karapara aklama ve organize suçluluk birbiri ile sıkı ilişki içindedir. Günümüzde, karapara ve karapara aklamanın önlenmesi konusunda yapılan yasal düzenlemeler; özünde, organize suçlulukla mücadele amacı taşımaktadır⁵.

Organize suçlulukta, hiyerarşik yapı içinde bir araya gelme “maddi menfaat temin etme” amacına yöneliktir. Maddi menfaat sağlamak; öncelikli amaç olabileceği gibi, bir başka amacın gerçekleştirilmesinde finansman kaynağı sağlamak için gerekli ve zorunlu olabilir⁶. Nitekim 2000 tarihli Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi’nin⁷ 2. maddesinde organize suç örgütünün tanımı yapılırken “doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla” ifadesi kullanılmak suretiyle “maddi menfaat temini” organize suçluluğun zorunlu bir unsuru olarak düzenlenmiştir. Buna göre “maddi menfaat temini” organize suçluluğu belirleyen kriterlerden birisidir. Karapara, organize suç örgütünün hiyerarşik bir yapılanma içinde ortaya çıkışındaki temel nedendir.

⁵ Ayrıntı için bkz. Taşkın, Mustafa, Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri Karapara İlişkisi ve Türkiyede Bu Suçlarla Mücadele, Doktora Tezi, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Mali Hukuk ABD, İstanbul 2001, s. 108 vd.; Nitekim 2000 tarihli Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşme’nin amacı; sınırşan örgütlü suçların önlenmesi ve daha etkili bir şekilde mücadele edilmesi için işbirliğini geliştirmektir (m. 1). Bu amacın gerçekleştirilmesine yönelik olarak taraf devletler; kendi iç hukuklarında karapara aklama fiilini suç olarak tanımlama (m. 6), karapara aklamanın önlenmesi için gerekli olan düzenleyici ve denetleyici sistemi kurma ve bu alanda uluslararası işbirliği yapmakla (m. 7) yükümlüdürler.

⁶ Öztürk, Bahri / Erdem, Musatafa R. / Özbek, Veli Özer, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2000, no. 768-772; Sözüer, Adem, “Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçlulukla Mücadele İle İlgili Gelişmeler”, Hukuk Araştırmaları, MÜHF Yayını, C. 9, 1995/1-3, s. 261.

⁷ Türkiye, 30.1.2003 tarihli 4800 sayılı Kanun ile Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi’nin onaylanmasını uygun bulmuştur (4.2.2003 tarih ve 25014 sayılı RG).

Kara Paranın Aklanması Suçu

Önceleri uyuşturucu madde ticareti⁸, silah kaçakçılığı, tarihi eser kaçakçılığı, organ ve doku ticareti, ihale ve kredi yolsuzlukları gibi klâsik suç türlerinde faaliyet gösteren organize suç örgütleri; günümüzde, maddi menfaat elde etme imkânı olan bütün suç türlerinde faaliyet göstermektedir. Sözgelimi nükleer hammadde kaçakçılığı, zehirli atıkların yasadışı yollarla etkisiz hale getirilmesi, yasadışı teknoloji transferi son zamanlarda oldukça sık gündeme gelmektedir⁹. Bu suçların işlenmesi neticesinde büyük miktarda haksız menfaat elde edilmektedir. Ürkütücü boyutlara ulaşan bu gelir ve varlıklar, ulusal ve uluslararası finansal sistemdeki dengeleri bozabilecek düzeydedir¹⁰.

Organize suç örgütleri için asıl sorun; karaparanın finansal sistem içinde kullanılabilir hale getirilmesi için aklanmasıdır. Bunun iki temel nedeni vardır: Birincisi, sözkonusu menfaatlerin takip edilerek örgütün beynine ulaşılması ve örgütün çökertilmesi; ikincisi ise bu menfaatin kaynağını oluşturan suçtan dolayı ceza kovuşturması yapılması ve organize suç örgütlerinin hiyerarşik bir yapılanma içinde ortaya çıkışının temel gayesini oluşturan maddi menfaatlerin müsadere edilme tehlikesidir¹¹.

Organize suçluluktan elde edilen gelirin aklanması ise; finans piyasasının mevcut durumunun, işleyişinin, piyasayı etkileyen faktörlerin ne olduğunun, bu alanda getirilen yasal düzenlemelerin vs. bilinmesini gerektirir. Karapara aklama sürecinde, genellikle uzman kişilere ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle bankacılık, sermaye piyasası, sigortacılık, borsa, uluslararası ticaret, uluslararası hukuk ve ekonomi alanlarında uzman kişilerin yardımına gereksinim vardır. Ayrıca teknolojik imkânlar kullanılarak yeni karapara

⁸ Organize suçluluk tipleri içerisinde sağladığı menfaat bakımından uyuşturucu madde ticareti önemli bir yere sahiptir. Karaparanın, yaklaşık olarak yarısı uyuşturucu madde ticaretinden elde edilmektedir (Ergül, Ergin, Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu, 1. Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara 2001, s. 60); Amerika Birleşik Devletleri'nde karaparanın kaynağını oluşturan suçların % 78'i ; G-7 ülkelerinde ise % 70'i uyuşturucu madde bağlantılıdır (Yetim, Sedat, Kara Paranın Aklanması, Boyutları ve Mafyokrasi, 1. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara 2000, s. 12)

⁹ Erdem, Mustafa Ruhan, Ceza Muhakemesinde Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri, Doktora Tezi, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, İzmir 1997, s. 35; Nitekim 2000 tarihli Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesinin 6. maddesinde üye devletler için, organize suç örgütlerinin faaliyet konularını teşkil eden ve işlenmesi neticesinde maddi menfaat elde edilen suçların kapsamlı bir biçimde yasalarda karaparaya kaynaklık edecek suçlar arasında sayılması yükümlülüğü getirilmiştir.

¹⁰ Mavral, s. 82.

¹¹ Ergül, Karapara Endüstrisi, s. 62 vd.

aklama yöntemleri geliştirilmektedir. Günümüzde, karapara aklama yöntemleri arasında bilişim sistemleri alanında teknik bilgiyi gerektiren “siber-aklama (cyber-laundering)” karşımıza çıkmaktadır. İnternet ve smart-card kullanılarak karapara aklanmaktadır¹². Bu bağlamda, karaparanın aklanması; organize suç örgütü içindeki hiyerarşik yapının gerektirdiği işbölümünün bir parçasını oluşturmaktadır ve ayrı bir uzmanlık dalıdır¹³.

Ş 2. KARAPARA AKLAMANIN ÖNLENMESİ AÇISINDAN TÜRK CEZA KANUNU HÜKÜMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türk hukukunda 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile karapara aklama fiili bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir. TCK'nun bazı maddelerinde suç olarak tanımlanan fiiller ile karapara aklama fiili arasında benzerlikler bulunmaktadır. TCK'nun 512. maddesinde yer alan “eşyayı cürmiyeyi satın almak ve saklamak” suçu ile TCK'nun 296. maddesinde yer alan “cürüm işleyenleri saklamak ve cürüm delillerini yok etmek” suçları; unsurları arasındaki benzerlikler nedeniyle, dolaylı olarak karapara aklamaya yönelik fiilleri de kapsamaktadır. Burada, TCK'nun 512 ve 296. maddelerinde yer alan düzenlemelerin karapara aklama fiilini tam olarak karşılayıp karşılamadığı, karapara aklamanın önlenmesi açısından yeterli olup olmadığı ve bu bağlamda karapara aklama fiilinin neden 4208 sayılı Kanun ile bağımsız bir suç olarak düzenlendiği üzerinde durulacaktır.

I. TÜRK CEZA KANUNU'NUN 512. MADDESİNİN KARAPARA AKLAMANIN ÖNLENMESİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Korunan Hukuki Menfaat Açısından

TCK'nun 512. maddesi ile korunan hukuki menfaat, cürümden husule gelen eşyadan failin yararlanmasının önüne geçmektir^{14, 15}. Eşyayı cürmiyeyi

¹² bkz. Mali Eylem Görev Grubu Karapara Aklama Tipolojileri, MASAK Yayın No. 7, Ankara 2000, s. 15-18.

¹³ Erdem, s. 27.

¹⁴ Gözübüyük, A. Pulat, Türk Ceza Kanunu Şerhi, C. 4, 5. Bası, Kazancı Yayınları, 1988, s. 795; Erem, Faruk, Türk Ceza Hukuku, Hususi Hükümler, C. 2, Ankara 1965, s. 1262.

¹⁵ Nitekim 1933 yılında 2275 sayılı Kanun ile TCK'nun 512. maddesinde yapılan değişikliğin gerekçesinde, “...bu maddede gösterilen hareket, hırsızlık cürmünü yapanların maddi istifadelerini temine asıl yardımcı olan yataklarla zahiren ticaret ve esnaflık yapar gibi görünen kimselerin cürümden hasil olan eşyayı bilerek ucuza satın alıp, asıl faile karşı iştiraki bir hareketleri olmayarak

Kara Paranın Aklanması Suçu

satın almak ve saklamak fiilinin suç olarak tanımlanıp cezalandırılması suretiyle; suç işlenerek elde edilen para ve sair menfaatin suç failinin elinde kalması, böylece suçların sayısında, özellikle mal aleyhine işlenen cürümlerde bir azalma sağlanması amaçlanmaktadır¹⁶.

Karapara aklamanın önlenmesi çerçevesinde karapara aklama fiilinin yasalarda suç olarak tanımlanması suretiyle çeşitli hukuki menfaatlerin korunduğunu söylemek mümkündür¹⁷: Karapara aklama ile mücedelenin özündeki düşünce; kural olarak, organize suçlulukla mücadeledir. Karapara aklanmayla mücadele edilmemesi; organize suç örgütlerinin varlıklarını güçlendirerek devam ettirmelerine imkân sağlamakta, yeni suç örgütlerinin kurulmasını teşvik etmekte, başka ülkelerde faaliyet gösteren suç örgütleri için o ülkeyi cazip hale getirmektedir. Organize suç örgütleri; işledikleri suçtan elde ettikleri menfaatleri, işlemeyi plânladıkları yeni suçların finansmanında kullanmaktadırlar. Özellikle uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen maddi menfaatlerin, silah ticareti ve terör faaliyetlerinin finansmanında^{18, 19}

neticede maddi faydalar temin etmektedirler. Bunlara karşı şiddetli cezalar vermek asıl cürmün faillerine karşı da müessir olacağı mülhazasıyla bu fiili itiyat etmiş olanlar hakkında muvakkat sürgün cezası verilmesi muvafık görülerek maddeye o suretle bir fıkra konulmuştur.” (Çağlayan, M. Muhtar, Türk Ceza Kanunu, C. 4, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 1984, s. 579)

¹⁶ Savaş, Vural / Mollamahmutoğlu, Sadık, Türk Ceza Kanununun Yorumu, C. 4, 1. Baskı, Ankara 1995, s. 5330; Tezcan, Durmuş, Kuyumculuk Sektörünün Sorunları, Panel, İzmir 1992 (Zikreden Tokuş, F. Özcan, Türk Ceza Hukukunda Cürüm Eşyası, YL Tezi, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, İzmir 1998, s. 40).

¹⁷ Ayrıntı için bkz. Kocasakal, Ümit, Karapara Aklama Suçu, Doktora Tezi, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, İstanbul 2000, s. 25-36.

¹⁸ BM tarafından 10 Ocak 2000 tarihinde imzaya açılan ve TC adına 27 Eylül 2001 tarihinde New York'ta imzalanan Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme'nin (17.1.2002 tarih ve 24643 sayılı RG) “Giriş” bölümüne göre; “Genel Kurulun 17 Aralık 1996 tarih ve 51/210 Kararının, 3. Paragrafının (f) bendinde, Kurul'un, Devletleri, uygun iç düzenlemelerle, teröristlerin ve gerek doğrudan, gerek hayır, kültürel veya sosyal amaçları da olan veya olduğunu iddia eden örgütler aracılığıyla veya aynı zamanda kişilerin terörist faaliyetlerin finansmanı amacıyla kullanılması da dahil olmak üzere, silâh kaçakçılığı, uyuşturucu trafiği ve haraç toplama gibi kanunsuz eylemler yoluyla dolaylı olarak karışmış örgütlerin finansmanını önlemek ve engellemek için tedbir almaya davet ettiğini ve özellikle, gerektiği takdirde, meşru sermayelerin serbest dolaşımına hiçbir şekilde hâlel getirmeksizin, terörist amaçlara hizmet edeceğinden şüphelenilen malî kaynakların önlenmesi ve hareketlerin engellenmesi için hukuki düzenlemeler oluşturulması ve bu tür malî

kullanılması kamu güvenliği için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. En yaygın organize suçluluk tipinin uyuşturucu madde ticareti olduğu ve dünya genelinde dolaşan karaparanın yaklaşık olarak yarısının uyuşturucu madde ticaretinde elde edildiği dikkâte alındığında kamu sağlığının²⁰ da tehdit altında olduğunu söylemek mümkündür.

Karapara aklama sürecinde genellikle finansal sistemin kullanıldığı gözönünde bulundurulduğunda, karapara aklanmayla mücadele edilmemesi; ülkedeki ekonomik ve finansal gücün suç örgütleri elinde toplanmasına yol

kaynakların uluslararası hareketleri konusunda bilgi değişimini yoğunlaştırmaya davet etteğini hatırlatarak,

Terörizmin finansmanı konusunun uluslararası toplumu bütünüyle ve ciddi şekilde kaygılandıran bir sorun teşkil ettiğini mülâhaza ederek,

Uluslararası terörizmin eylemlerinin sayısı ve vahametinin, teröristlerin elde edebildikleri malî kaynaklarla orantılı olduğunu not ederek,”

¹⁹ Dünya Uyuşturucu Örgütü'nün 1998 yılında yayınladığı Dünya Uyuşturucu Raporu'na göre Avrupa'daki uyuşturucu trafiğinin % 30'u PKK tarafından yürütülmektedir (Yetim, s. 13-14); Elde edilen bilgilere göre PKK terör örgütü, verimli haşhaş tarlalarının bulunduğu Lübnan'ın Bekaa Vadisi'nden Avrupa'ya yapılan sevkiyatı gerçekleştirmektedir. PKK'nın 1990 yılında, sadece uyuşturucu trafiğinden 500 milyon Alman Markı elde ettiği bilinmektedir. Buradan elde edilen gelirler örgütün güçlenmesi ve genişlemesi için kullanılmıştır (Aysu, Murat Okan, Avrupa İç Güvenliğini Tehdit Eden Organize Suç Örgütleri ve Bunlarla Mücadele Amacıyla Oluşturulan Uluslararası Kuruluşlar, YL Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ABD, Ankara 1997, s. 80).

²⁰ Ayrıntı için bkz. Ergül, Ergin, “Günümüz Dünyasında Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, İBD., C. 69, Ekim – Kasım – Aralık 1993/10-11-12, s. 756 vd.; Amerikan Ulusal Uyuşturucu Kontrol Dairesi Örgütü'nün (ONDCP) 1998 yılında yayınladığı rapora göre, 1998 yılı itibarı ile Amerikan vatandaşlarının % 6.4'ü uyuşturucu madde kullanmaktadır. 1997 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde uyuşturucudan kaynaklanan ölümlerin sayısı 14.000'dir. Amerika'da 1979-1996 döneminde ise 180.742 kişi ölmüştür. Bu ülkede her yıl ortalama olarak 10.041 kullanıcı uyuşturucudan hayatını kaybetmektedir. 1988-1997 döneminde uyuşturucu ile bağlantılı olarak 11.621 kişi cinayete kurban gitmiştir. AIDS vakalarının % 35,8'i ise uyuşturucu bağlantılıdır. 1996 yılında 1.5 milyon kişi uyuşturucu suçlarından dolayı tutuklanmıştır. ONDCP'nin raporuna göre, 1998 yılı itibarı ile 1.8 milyon kişi uyuşturucu bağlantılı suçlardan dolayı cezaevindedir. Uyuşturucu suçlarıyla ilgili olarak 1.100 polis görev başında öldürülmüştür (Yetim, s. 12, 286-291).

Kara Paranın Aklanması Suçu

açmakta, ekonomik krizlerin yaşanmasına neden olmaktadır²¹. Diğer taraftan, özellikle organize suç örgütleri tarafından kamu görevlilerine rüşvet verilmek suretiyle karapara aklama sürecindeki işlemlerin gerçekleştirilmesi kolaylaştırılabilmekte veya karapara aklama faaliyetinin ortaya çıkarılması önlenebilmektedir. Siyasal yozlaşmayı besleyen rüşvet, kamu idaresine duyulan güvenin sarsılmasına neden olmaktadır²².

Ayrıca, suçların işlenmesi neticesinde elde edilen menfaatler, suçun eser ve delili olarak kabul edilmektedir. Suç işlenerek elde edilen maddi menfaatlere yasal görünüm kazandırılması aynı zamanda suç delillerinin gizlenmesi, değiştirilmesi niteliğinde olup; maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını ve âdil bir yargıya varılmasını engeller niteliktedir.

Bu bağlamda, TCK'nun 512. maddesinin, karapara aklamının önlenmesi ile korunmak istenen hukuki menfaatlerin tümünü ortak bir şekilde koruduğunu söylemek mümkün değildir.

2. Suçun Konusu Açısından

Karapara aklamadaki temel amaç, karaparaya yasal bir görünüm kazandırmaktır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için, karapara aklama sürecinde evvelce işlenen suçlardan elde edilen maddi menfaatler çeşitli yöntemler kullanılarak hızlı bir şekilde transfer edilmekte ve/veya başkaca ekonomik değerlere dönüştürülmektedir. Aklayıcılar, teknolojinin de gelişmesiyle oldukça karmaşık yöntemler kullanarak karaparayı kaynağından uzaklaştırmaya çalışmaktadırlar. Dolayısıyla, önceki suçların işlenmesi neticesinde doğrudan elde edilen maddi menfaatlerin aklama sürecinde başkaca maddi menfaat yahut değerlere dönüştürülmesi suçun özünde vardır. Buna karşılık eşyayı cürmiyeyi satın almak ve saklamak suçunda, TCK'nun 512. maddesinde geçen "cürümden husule gelme" kavramı Yargıtay²³ ve doktrindeki

²¹ Karapara Aklama Tipolojileri, s. 2.

²² 2000 tarihli Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi'nin 6. maddesi ile bu Sözleşmenin 8. maddesinde düzenlenen suçun karaparaya kaynaklık edecek suçlar arasına dahil edilmesi öngörülmüştür. Sözleşmesi'nin 8. maddesinde "yolsuzluğun suç haline getirilmesi" başlığı altında 1. fıkrasında rüşvet alma ve rüşvet verme suçları; 2. fıkrasında ise yabancı kamu görevlilerinin katılımıyla işlenen rüşvet suçları düzenlenmektedir. Sözleşmenin 8. maddesi; taraf devletler için, yolsuzluğun diğer biçimlerini de suç haline getirmeyi değerlendirme yükümlülüğü getirmektedir.

²³ Yargıtay 6. CD, 27.11.1972 tarih ve 6539/6525 sayılı kararı, "İ...A...'in müşteki O...B...'in evinden çaldığı üç adet bileziği başka bir kuyumcuda bir adet örme altın bilezikle değiştirdikten sonra bu örme bileziği sanık A...U...'a sattığı anlaşıldığı halde T.C.K.nun 512. maddesinde yazılı suç unsurları olayda

bazı yazarlar²⁴ tarafından dar yorumlanmakta; cürmün işlenmesi suretiyle doğrudan elde edilen menfaatlerin yerine kaim olan değerler suçtan husule gelen eşya kapsamında değerlendirilmemektedir. Yine, Yargıtay; cürmün işlenmesi dolayısıyla elde edilen menfaatlerin suçtan husule gelen eşya sayılamayacağı görüşündedir²⁵. Bu bağlamda TCK'nun 512. maddesi; “suçtan

tekevvün etmediği nazara alınmadığından mahkumiyet kararı verilmesi, bozmayı gerektirmiştir.” (bkz. Esin, Kemal, Devlet ve Şahıs Mallarına Karşı İşlenen Suçlar, Yetkin Yayınları, Ankara 1987, s. 570).

²⁴ Önder, Ayhan, Ceza Hukuku, Genel Hükümler, C. 3, İstanbul 1989, s. 96, Yazar'a göre, suçtan husule gelen eşya, suç tipinde belirtilmiş olan unsurların gerçekleştirilmesinden ve bunun doğrudan doğruya ortaya çıkardığı eşyadır. Yazar'ın ifadesi ile “dolayısıyla elde edilen eşya”, yani suçun işlenmesi suretiyle elde edilen menfaatlerin değerlendirilmesi ile ortaya çıkan menfaatler suçtan husule gelmiş değildir. Örneğin, çalınan para ile alınan eşya gibi; Aynı görüşte bkz. Gözübüyük, C. 4, s. 796; karşı görüşte Dönmezer, Sulhi, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, 14. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 1995, no. 459; Erem, C. 2, s. 1265, Yazarlar'a göre, burada genişletici yorum yapılarak, suç ürünü olan eşyanın satılmasından ya da değiştirilmesinden veya bununla yatırım yapılmasından elde edilen para ve sair eşya da suçtan husule gelen eşya kapsamında değerlendirilmelidir. Kanunkoyucunun bu fiili suç saymaktaki amacı dikkâte alındığında genişletici yorum yapılması zorunludur; Aynı görüşte bkz. Aydın, Öykü D., “Malvarlığına İlişkin Bir Emniyet Tedbiri Olarak Türk Ceza Yasası'nda Müsadere”, AÜHF.M., C. 43, 1993/1-4, s. 149.

²⁵ *Yargıtay CGK, 2.3.1987 tarih ve 5-464/84 sayılı kararında*, “sanık (M) nin reşit olan mağdureyi kaçırma eylemine sağlamak için sanık (H) ya verdiği 50.000 TL. suçta kullanılan, kullanılmak üzere hazırlanmış veya suçtan husule gelen eşya sayılamayacağından” ifadesini kullanmıştır (Savaş, Vural / Mollamahmutoğlu, Sadık, Türk Ceza Kanununun Yorumu, C. 1, Ankara 1994, s. 435); Yargıtay'ın vermiş olduğu bu karar doktrinde eleştirilmiş ve kararda belirtilen meblağın “suçtan husule gelen eşya” olarak nitelendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu para suça iştirak edene verilmese idi fail suça iştirak etmeyecek idi ise yani suça iştirak ile sağlanan menfaat arasında illiyet bağı mevcut ise fail ve/veya şeriklere sağlanan menfaat suçtan husule gelen eşyadır (Gökçen, Ahmet, Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Elkoyma ve Postada Elkoyma, DEÜ Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, No. 49, Ankara 1994, s. 97).

Dönmezer, no. 459; Erem, C. 2, s. 1265, Yazarlar'a göre; azmettiren tarafından verilen para ve sair eşya ile bunun satılmasından ya da değiştirilmesinden veya bununla yatırım yapılmasından elde edilen para ve sair eşya da suçtan husule gelen eşya kapsamında değerlendirilmelidir; aynı yönde bkz. İçel, Kayıhan / Sokullu-Akıncı, Füsün / Özgenç, İzzet / Sözüer, Adem / Mahmutoğlu, Fatih S. /

Kara Paranın Aklanması Suçu

husule gelme” kavramına, doktrindeki bazı yazarlar ve Yargıtay kararlarında verilen anlam gözönünde bulundurulduğunda karapara aklamanın önlenmesi bakımından yetersiz kalmaktadır.

Diğer taraftan; TCK’nun 512. maddesinde yer alan “sair eşya” kavramının yol açtığı tartışmalardan biri gayrimenkul malları kapsamına alıp almadığıdır. Dönmezer, Gözübüyük, Erem, Savaş / Mollamahmutoğlu’na göre²⁶; madde metninde “para veya sair eşya” denildiğine göre, bu suçun konusu ancak taşınabilir mal olabilir. Yazarlara göre gayrimenkuller bakımından TCK’nun 512. maddesi uygulanamaz. Buna karşılık karapara aklanmada sıkça başvurulan yöntemlerden biri de gayrimenkullere yatırım yapılmasıdır²⁷. Bu itibarla “sair eşya” kavramının niteliğinin belirlenmesinde, TCK’nun 512. maddesi karapara aklamanın önlenmesi bakımından yetersiz kalmaktadır.

3. Suçun Önşartları Açısından

Suçun önşartları açısından TCK’nun 512. maddesinin karapara aklamanın önlenmesi bakımından yeterli bir düzenleme olup olmadığı iki ayrı açıdan ele alınmalıdır: Bunlardan birincisi, evvelce işlenen bir cürüm bulunması; ikincisi ise, failin evvelce işlenen cürme iştirak etmemiş olmasının aranmasıdır.

a. Evvelce İşlenen Bir Cürüm Bulunması

TCK’nun 512. maddesindeki “eşyayı cürmiyeyi satın almak ve saklamak” suçunun oluşabilmesi için; “para veya sair menfaat”in evvelce işlenen bir cürümden elde edilmiş olması şarttır. 4208 sayılı Kanun’a baktığımızda ise suçun konusunu oluşturan karaparanın; 2 (a) maddesinde sayılan kanun ya da kanun maddelerinde yer alan fiillerin işlenmesi neticesinde elde edilmiş olması şarttır. İşte TCK’nun 512. maddesindeki “eşyayı cürmiyeyi satın almak ve saklamak” suçu ile 4208 sayılı Kanun’da düzenlenen karapara aklama suçu arasında, ortada daha önce işlenen bir suçun bulunması noktasında benzerlik vardır. Fark, 4208 sayılı Kanun’un 2 (a) maddesinde karaparaya kaynaklık edecek olan suçların tahdidi olarak sayılmış olmasıdır. TCK’nun 512. maddesinde ise, böyle bir tahdidi sayım bulunmayıp; sadece işlenen suçun “cürüm” olması şartı aranmıştır.

Ünver, Yener, Yaptırım Teorisi, 3. Kitap, 1. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2000, s. 138.

²⁶ Dönmezer, no. 459; Gözübüyük, C. 4, s. 796; Erem, C. 2, s. 1266; Savaş/Mollamahmutoğlu, C. 4, s. 5331-5332; Aynı görüşte Akdağ, Selami, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 1976, s. 845; Özütürk, Nejat, TCK Şerhi ve Tatbikatı, C. 3, İstanbul 1970, s. 526.

²⁷ Karapara Aklama Tipolojileri, s. 32.

Ancak hemen belirtilmesi gerekir ki; mevcut düzenleme karşısında 4208 sayılı Kanun'un 2 (a) maddesinde tahdidi olarak sayılan suçlar dışında kalan cürümler neticesinde elde edilen menfaatler, bir başka deyişle “gri para” hakkında TCK'nun 512. maddesi uygulanmaya devam edecektir. Çünkü 4208 sayılı Kanun, bu kanunda sayılan suçlar neticesinde elde edilen menfaatlere ilişkin olup; “gri para” yı kapsamamaktadır. Bu nedenle, genel nitelikte düzenleme olan TCK'nun 512. maddesi “gri para” için uygulanabilecektir. Böylece 4208 sayılı Kanun'un 2 (a) maddesinde suçların tahdidi olarak sayılmış olmasının doğurduğu sakıncalar bir ölçüde bertaraf edilmiş olmakta ve fakat beraberinde başka bir sakıncayı gündeme getirmektedir. Bu sakınca maddi unsurla bağlantılı olması açısından aşağıda incelenecektir.

b. Failin Evvelce İşlenen Cürme İştirak Etmemiş Olması

TCK'nun 512. maddesi incelendiğinde, evvelki cürmün işlenmesine iştirak etmemiş olmak şartıyla herkes bu suçun faili olabilir. Evvelki cürmün işlenmesine iştirak eden kimsenin suçtan husule gelen para ve sair eşyadan istifadesi ise bu suçun doğal sonucu sayılmaktadır²⁸. TCK'nun 512. maddesi getirdiği bu düzenleme ile karapara aklamının önlenmesinde yetersiz kalmaktadır. Çünkü karapara aklamadaki temel amaç, suçtan elde edilen maddi menfaatlere yasal görünüm kazandırmaktır. Suçtan elde edilen menfaatler, yani karapara herşeyden önce elde edenler tarafından aklanmaya çalışılacaktır.

Diğer taraftan, yukarıda “gri para” hususunda ifade edilmeye çalışılan sakıncalar burada da gündeme gelecektir. Gri para elde edenlerin, bu paraya yasal görünüm kazandırmak istemeleri durumunda “evvelki cürmün işlenmesine iştirak etmemiş olmak” şartı arandığı için TCK'nun 512. maddesine göre cezalandırılabilmesi önündeki engellerden biri de kalkmış olacak ve haksız bir durum yaratılmış olacaktır.

4. Maddi Unsur Açısından

TCK'nun 512. maddesinde yer alan “eşyayı cürmiyeyi satın almak ve saklamak” suçunun maddi unsuru “kabul etmek”, “saklamak”, “satın almak”, “kabul etmek, saklamak ve satmak fiillerine aracılık etmek” fiillerinden ibarettir.

Karapara aklamadaki amaç, karaparanın finansal sisteme sisteme sokularak yasal görünüm kazandırılmasıdır. Karaparaya yasal görünüm kazandırılması, karaparanın kaynak ve niteliğinin değiştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Örneğin, uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen karaparanın, hayali ihracat yapılarak ihracat geliri gösterilmesi gibi. TCK'nun 512. maddesinde düzenlenen eşyayı cürmiyeyi satın almak ve saklamak suçunun maddi unsuru, sözkonusu fiili içine almamaktadır. Bunun dışında, “cürümden

²⁸ Erem, C. 2, s. 1264.

Kara Paranın Aklanması Suçu

husule gelme” kavramının Yargıtay kararlarında ve doktrinde dar bir şekilde yorumlanması; karaparanın kaynak ve niteliğinin değiştirilmesi fiilinin TCK’nun 512. maddesi kapsamında değerlendirilmesine de engeldir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, 4208 sayılı Kanun; sadece bu kanunda sayılan suçlar neticesinde elde edilen karaparaya ilişkin olup, “gri para” yı kapsamamaktadır. Dolayısıyla gri para hakkında TCK’nun 512. maddesinin uygulanması gündeme gelecektir. Ancak TCK’nun 512. maddesi maddi unsur açısından dar kapsamlı bir düzenleme olduğu için, gri paraya yasal görünüm kazandırılması (gri paranın aklanması) amacını taşıyan fiillerin pekçoğu “kanunilik ilkesi” gereği bu maddeye göre suç teşkil etmeyecektir. Bu bağlamda aklayıcılar; hem 4208 sayılı Kanun’un hem de TCK’nun 512. maddesinin eksikliklerinden faydalanarak haksız menfaat sağlamakla kalmayacak, haklarında ceza kovuşturması da yapılamayacaktır. Bu durumun haksız uygulamalara sebebiyet vereceği açıktır.

5. Yaptırım Açısından

TCK’nun 512. maddesi, yaptırım açısından karapara aklamının önlenmesi bakımından yetersiz bir düzenlemedir. İlk olarak, hapis cezasının yukarı haddi üç yıl olarak belirlenmiş ve fakat her halükârda asıl fiil için verilecek cezanın üçte birini geçemeyeceği öngörülmüştür. Ayrıca evvelce işlenen suçun “ağır hapis” cezasını gerektiren bir cürüm olması durumunda, TCK’nun 512. maddesindeki suçu işleyen ve haksız menfaat sağlayan faile sadece “hapis” cezasının verilmesi ile yetinilmesi çelişkili bir durumdur. İkinci olarak, belirtilen ağır para cezası iki had arasında belirlenen (mütevafit) para cezası niteliğinde olup; evvelki cürmün işlenmesinden elde edilen para ve sair eşyanın değeri dikkâte alınmamıştır.

Karapara aklama sürecinde aklanan karapara miktarı, olağanüstü miktarlarda olup ülkelerin finansal sistemlerini ve globalleşmeyle bağlantılı olarak dünya ekonomisini etkileyebilecek düzeydedir. İşte bu durum karşısında sadece TCK’nun 512. maddesinde belirtilen yaptırımın uygulanması ile yetinilmesi cezanın caydırıcı ve önleyici olma fonksiyonu ile bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla TCK’nun 512. maddesi, öngördüğü yaptırım açısından karapara aklamının önlenmesinde yetersiz kalmaktadır.

II. TÜRK CEZA KANUNU’NUN 296. MADDESİNİN KARAPARA AKLAMANIN ÖNLENMESİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ceza muhakemesinin amacı, maddi gerçeğin araştırılması ve âdil bir yargıya varılmasıdır. Suçların işlenmesi neticesinde elde edilen menfaatler, suçun eser ve delili olarak kabul edilmektedir. Suç işlenerek elde edilen maddi menfaatlere yasal görünüm kazandırılması; aynı zamanda suç delillerinin gizlenmesi, değiştirilmesi niteliğini taşımaktadır. Şöyle ki: Karapara

aklamadaki temel amaç; bu menfaatin kaynağını oluşturan suçtan dolayı ceza kovuşturması yapılması ve bu menfaatin müsadere edilme tehlikesini bertaraf etme ihtiyacı karşısında karaparaya yasal bir görünüm kazandırmaktır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için karapara aklama sürecinde, evvelce işlenen suçlardan elde edilen maddi menfaatler teknolojinin de gelişmesiyle oldukça karmaşık yapıda çeşitli yöntemler kullanılarak hızlı bir şekilde transfer edilmekte ve/veya başkaca ekonomik değerlere dönüştürülmekte, bu suretle karaparanın izinin bulunması güçleştirilmekte, hatta imkânsız hale getirilmektedir. Karapara aklama sürecinin başarı ile tamamlanması olasılığı karşısında, bu menfaatlerin kaynağını teşkil eden suçlardan dolayı ceza kovuşturması yapılamaması veya yapılacak olan ceza kovuşturmasının sonuçsuz kalması, dolayısıyla bu menfaatlerin müsadere edilememesi sözkonusudur. Bu bağlamda, suçların işlenmesi neticesinde elde edilen menfaatlere yasal görünüm kazandırılması suç delillerinin gizlenmesi, değiştirilmesi niteliğinde olup; maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını ve adil bir yargıya varılmasını engeller niteliktedir.

“Fiili yardım” olarak nitelendirilen TCK’nun 296. maddesindeki “cürmün delillerini yok etmek” suçunun maddi unsurunu oluşturan “cürmün eser ve delillerini yok etmek, değiştirmek, bozmak” fiilleri; karapara aklama fiilini de kapsar şekilde değerlendirilebilecek niteliktedir. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere, karapara aklamanın önlenmesi, özünde organize suçlulukla mücadele amacına yönelik olup; sadece adliye değil, kamu güvenliği, kamu sağlığı, kamu idaresi, finansal sistem vs. çeşitli hukuki menfaatler korunmak istenmektedir. TCK’nun 296. maddesinin düzenleniş şekli itibarı ile, karapara aklamanın önlenmesi ile korunması amaçlanan sözkonusu hukuki menfaatlerin tümünü ortak bir biçimde koruduğunu söylemek mümkün değildir.

Ayrıca, TCK’nun 296. maddesindeki “cürmün delillerini yok etmek” suçunun faili, ancak önceki cürmün işlenmesine iştirak etmemiş üçüncü kişiler olabilir. Karapara aklama fiili ise; temel suça fail veya şerik sıfatı ile iştirak etmiş kişiler tarafından da işlenebilir. Dolayısıyla, TCK’nun 296. maddesi; fail açısından, karapara aklama fiilini önlemede yetersiz kalmaktadır.

§ 3. 4208 SAYILI KANUN’A GÖRE KARAPARA AKLAMA SUÇU

I. GENEL OLARAK

Türk hukukunda 4208 sayılı Kanun; karapara ve karapara aklama kavramlarını tanımlayıp, bir suç tipi olarak düzenleyen ilk yasal düzenleme olma özelliğine sahiptir²⁹. 4208 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesinden önce,

²⁹ Türk Hukukunda, karaparanın aklanmasının önlenmesi kapsamında ilk olarak 1996 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile Bankaların Müşterilerinin

Kara Paranın Aklanması Suçu

karapara aklama fiilini suç tipi olarak düzenleyen yasal bir düzenlemenin bulunmaması, finansal sistem içerisinde karaparanın aklanmasına uygun bir zemin hazırlamıştır^{30, 31}.

Kimliklerini Tespit Yükümlülüğü Hakkında Yönetmelik (4.9.1996 tarih ve 22747 sayılı RG) çıkarılmıştır. Söz konusu Yönetmelik ile bankalar için 1 milyar Türk Lirasını aşan işlemlerde müşterilerinin kimliklerini tespit ve beş yıl süre ile saklama zorunluluğu getirilmiştir. Yine 1996 tarih ve 4213 sayılı Kıymetli Maden ve Ziyet Eşyası Hakkında Kanun (1.12.1996 tarih ve 22834 sayılı RG) ile bir defaya mahsus olmak üzere kıymetli maden ve taşların beyan edilmesi zorunluluğu getirilmiştir. 4213 sayılı Kanun ile kayıtdışı kıymetli maden ve taşlar kaynağı ne olursa olsun kayıt içine alınmak istenmiştir. Söz konusu düzenlemeler, doğrudan doğruya karaparanın aklanmasının önlenmesine yönelik değildir. Ancak dolaylı da olsa karaparanın aklanmasının önlenmesi sonucunu doğurmaktadır.

Türkiye’de karapara mevzuatı; esas olarak 4208 sayılı “Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun” (19.11.1996 tarih ve 22822 sayılı RG), “Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik” (2.7.1997 tarih ve 23037 sayılı RG), kimlik tespitini düzenleyen “MASAK’ın 1 No’lu Genel Tebliği” (31.12.1997 tarih ve 23217 sayılı RG), şüpheli işlem bildirimini düzenleyen “MASAK’ın 2 No’lu Genel Tebliği” (31.12.1997 tarih ve 23217 sayılı RG), kontrollü teslimatı düzenleyen “Kontrollü Teslimat Uygulaması Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik”den (15.9.1997 tarih ve 23111 sayılı RG) oluşmaktadır.

³⁰ Kuban, Oktay, “Karapara Aklama Suçu”, AD, Yıl. 92, Nisan 2001/7, s. 94; İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 1988/191 E., 1993/120 K. sayılı ilamında; “sahte devlet tahvili piyasaya süren sanıkların bankalarda büyük miktarlarda para sirkülasyonunu sağlamak için, bankalarda başkası adına hesap açtırmak, sahte vekaletname ile para çekmek gibi bankalar nezdinde yaptıkları sahtecilik suçlarının, sahte devlet tahvillerinin piyasaya sürülmesinden elde edilen gelirin kaçırılıp saklanması ve bir anlamda kara paranın aklanmasına yönelik olarak gerçekleştirildiği sonuç ve kanaatine varılmıştır.” Söz konusu kararda karaparanın aklanması dikkâte alınmış olmakla birlikte; karaparanın aklanması fiili henüz kanunlarda suç olarak tanımlanmadığı için herhangi bir cezai müeyyide öngörülmemiştir (bkz. Özşuca, Hatice Banu, Avrupa Topluluk Hukukunda Bankaların Kara Paranın Aklanması İçin Kötüye Kullanılmaktan Korunması, YL Tezi, AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Toplulukları ABD, Ankara 1993, s. 107, dn. 3)

³¹ Aynı şekilde 4208 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce, Uluslararası Uyuşturucu Madde Denetimine İlişkin 1993 tarihli bir raporda, Türkiye’de karaparanın aklanmasının suç oluşturmadığına ve uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili karapara aklayıcıları aleyhine dava açılmasını öngören bir

4208 sayılı Kanun'un 2 (b) maddesinde karapara aklama suçu şu şekilde tanımlanmıştır: "Türk Ceza Kanununun 296. maddesinde belirtilen haller haricinde, bu maddenin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması; elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyed ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiiller" dir.

Karapara aklama suçunun oluşması bakımından, temel suçtan dolayı verilen bir mahkumiyet kararı gerekli olmayıp; mahkeme temel suçun işlenip işlenmediğini ve aklamaya konu menfaatlerin bu suçun işlenmesinden elde edilip edilmediğini nisbî muhakeme ile belirleyecektir. Yeter ki, ortada temel suçun unsurları itibarı ile oluşmadığına dair kesinleşmiş bir mahkeme kararı bulunmasın. Temel suçun tüm unsurları ile oluştuğunun ve menfaatin bu suçtan kaynaklandığının yargısal olarak sabit olması halinde, temel suçun failinin bilinip bilinmemesinin, failin şahsi cezasızlık nedeninden yararlanmasının, temel suçun takibi bir kovuşturma şartının gerçekleşmesine bağlı olup da kovuşturma şartının gerçekleşmemesinin, temel suçun dava zamanaşımına uğramasının veya genel af kapsamında olmasının karapara aklama suçunun oluşumu bakımından bir önemi yoktur. Ancak temel suç bakımından bir hukuka uygunluk nedeni var ise, hukuka aykırılık unsurunun gerçekleşmemesi nedeniyle fiil suç oluşturmayacağından karapara aklama suçunun oluştuğundan da sözedilemeyecektir³².

II. KORUNAN HUKUKİ MENFAAT

4208 sayılı Kanun'un yapılmasında esas alınan 1988 tarihli BM Viyana Konvansiyonu'nda, uyuşturucu ve psikoaktif maddelerin yasadışı yollardan üretilip satılmasının toplumların ekonomik, kültürel ve siyasal yapılarına zararlı etkilerde bulunduğu; toplumların güvenlik ve istikrarını tehdit ettiği; organize suç örgütlerinin güçlenerek devletin yapısına ve topluma nüfuz etmek suretiyle toplumsal düzenin bozulmasına yol açtığı ifade edilmiştir. BM Viyana Konvansiyonu ile organize suç örgütlerinin, uyuşturucu ve psikoaktif madde

yasanın Türk hukukunda bulunmadığına dikkât çekilmiştir (International Narcotics Control Strategy Report-Executive Summary, April 1993, s. 143).

³² Temel suçun varlığına ilişkin sorunlar için bkz. Kocasakal, s. 350-361.

Kara Paranın Aklanması Suçu

kaçakçılığında elde ettikleri gelirden mahrum edilmeleri ve bu suçun işlemelerine neden olan temel sâikin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır³³.

Aynı şekilde 1990 tarihli Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zaptedilmesi ve Müsadere Edilmesine İlişkin Strasbourg Konvansiyonu'nun "giriş" bölümünde, bu sözleşmenin yapılmasındaki amaç "toplumun korunması amacıyla yönelik olarak ortak bir ceza politikası takip edilmesi ihtiyacına kani olarak; giderek artan ölçüde uluslararası bir sorun olan ağır suçlara karşı mücadelenin uluslararası düzeyde modern ve etkin yöntemleri gerektirdiğini göz önünde tutarak, bu yöntemlerden birisinin, suçluların suçtan kaynaklanan gelirlerden mahrum edilmeleri olduğunu göz önünde tutarak, bu amaca

³³ Kaçar, Hamza, Tüm Yönleriyle Karapara Mevzuatı, Yaklaşım Yayınları, Ankara 1999, s. 317-318, BM Viyana Konvansiyonu'nun "giriş" bölümü şöyledir :

"Bireylerin sağlık ve refahını ciddi bir biçimde tehdit eden ve toplumun ekonomik, kültürel ve siyasal temellerine zararlı etkileri olan uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı üretimi ve talebi ile kaçakçılığının yaygın boyutlarından ve gösterdiği artıştan derin endişe duyarak,

Ölçülemeyecek boyutlara ulaşan bir tehlike oluşturan uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığının sürekli bir şekilde toplumdaki çeşitli gruplar içinde gittikçe yaygınlaşmakta olmasından ve özellikle çocukların dünyanın bir çok bölgesinde bir uyuşturucu madde tüketici pazarı olarak sömürülmesi ve uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı üretim, dağıtım ve ticaretinde kullanılmasından endişe duyarak,

Devletlerin yasal ekonomilerinin temellerini çökerten ve egemenlik, güvenlik ve istikrarını tehdit eden kaçakçılık ile diğer benzer örgütlü suçlar arasındaki bağların varlığını kabul ederek,

Kaçakçılığın, ortadan kaldırılması amacıyla, ivedi önlemler alınmasını ve birinci öncelik verilmesini gerektiren uluslararası bir suç olduğunu da kabul ederek,

Kaçakçılığın; ülkeler ötesi suç örgütlerinin Devletin yapısına, yasal mali ve ticari faaliyetlere ve topluma her düzeyde nüfuz etmesine, bozmasına, yoldan çıkarılmasına imkan veren büyük mali kâr ve servet sağladığının bilincinde olarak,

Kaçakçıları bu suçlardan sağladıkları kazançlardan mahrum ederek, kaçakçılık yapmalarına neden olan temel saiki böylece ortadan kaldırmaya kararlı olarak,

Uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kötüye kullanılması sorununun temelinde yatan nedenleri ve özellikle bu maddelere olan yasadışı talebi ve kaçakçılığında elde edilen büyük kazançları ortadan kaldırmayı arzu ederek"

İfadeleri kullanılmak suretiyle bu sözleşmenin yapılmasındaki temel amaçlar ortaya konulmuştur.

erişilmesi için iyi bir şekilde işleyen uluslararası işbirliği sisteminin kurulması” olarak belirtilmiştir³⁴.

4208 sayılı Kanun’un gerekçesinde ise; “günümüzde, özellikle uyuşturucu ve psicotrop maddeler ile silah kaçakçılığı, terörizm, çocuk ve genç kadın ticareti, adam kaçırma, şantaj ve benzer yüksek kazanç sağlayan ve genelde örgüt meydana getirmek suretiyle işlenen suçların önlenmesi ve faillerinin cezalandırılmalarının yanı sıra, bu tür eylemleri cazip hale getiren suç doğurduğu kazançlara el konularak, suçları işleyip yakalanamayan kişilerin veya bunların yakalananların cezai takibattan kurtulan suç ortaklarının ekonomik yönden yasa dışı yollarla güçlenmeleri ve dolayısıyla aynı tür suçları işleme olanaklarını ortadan kaldırmak gerektiği, organize suç örgütleri ile ülkemizin özellikle Güney ve Güneydoğu bölgelerinde ve Avrupanın çeşitli ülkelerinde demokratik sistemi, insan haklarını hiçe sayarak faaliyet gösteren terör örgütlerinin yasa dışı iktisadi faaliyetlerden elde ettiği gelirlerle varlığını sürdürdüğü” ifade edilmiştir³⁵.

4208 sayılı Kanun’un amacı, kural olarak organize suçlulukla mücadeledir. Karaparanın aklanması, ulusal ve uluslararası boyutta faaliyet gösteren organize suç örgütlerine finansal kaynak sağlamakta ve organize suç örgütlerinin büyümesi ve güçlenmesi sonucunu doğurmaktadır. Başka bir deyişle, organize suç örgütleri karapara ile beslenmektedir. Karaparanın desteği ile büyüyen ve güçlenen organize suç örgütleri; yukarıda da belirtildiği üzere, ülkenin finansal sistemi, kamu güvenliği, kamu sağlığı, kamu idaresi, adliye için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Buna göre, karapara aklama fiilinin yasada suç olarak düzenlenmesi ile korunan hukuki menfaat, sonuçta kamu düzenidir³⁶.

III. SUÇUN KONUSU

Karapara aklama suçunun konusu; temel bir suçun işlenmesinden kaynaklanan malvarlığı değerleri, bir başka deyişle karaparadır. Karapara aklama suçunun oluşabilmesi için, karaparanın 4208 sayılı Kanun’un 2 (a) maddesinde tahdidi olarak sayılan kanun ya da kanun maddelerinde yer alan suçlardan birinin işlenmesi neticesinde elde edilmiş olması şarttır. 4208 sayılı Kanun’da, kazuistik metodla hangi suçlardan elde edilen menfaatlerin karapara sayılacağı tek tek belirlenmiştir³⁷. 4208 sayılı Kanun’da karaparaya kaynaklık

³⁴ http://www.foreignpolicy.org.tr/tr/ant/aas_141.html, 25.9.2001; Kaçar, s. 355.

³⁵ TBMM Tutanak D, Dönem: 20, Yasama Yılı: 2, C. 13.

³⁶ Kocasakal, s. 328-329.

³⁷ 4208 sayılı Kanun’un 2 (a) maddesine göre; “karapara” kavramı,
“1. 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunundaki,
2. 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanundaki,

Kara Paranın Aklanması Suçu

edecek suçlar bakımından yapılan tahdidi sayım beraberinde birçok sakınca getirmekte ve doktrinde eleştirilere yol açmaktadır. Şöyle ki;

TCK'nun ikinci kitabının birinci babında “devletin şahsiyetine karşı cürümler” başlığı altında birinci fasılda devletin arsiulusal şahsiyetine karşı cürümler (TCK m. 125-145), ikinci fasılda devlet kuvvetleri aleyhine işlenen cürümler (TCK m. 146-162), üçüncü fasılda ise ecnebi devletlerle bunların reis ve elçileri aleyhinde işlenen cürümler (TCK m. 164-173) düzenlenmiştir. Devletin şahsiyetine karşı işlenen cürümler (TCK m. 125-173), 4208 sayılı Kanun'un 2 (a) maddesinin 9 numaralı alt bendinde karaparaya kaynaklık edecek suçlar arasında sayılmıştır. TCK'nun 125 ve 173. maddeleri arasında düzenlenen suçlar, devlet düzeni aleyhine işlenen suçlardır. Soyaslan'a göre; devletin şahsiyetine karşı cürümler, devletin varlığını bütünlük içinde sürdürmesine ilişkin menfaatleri korudukları için devletin politik menfaatlerine karşı suçlar olarak anlaşılmalıdır. Devletin şahsiyetine karşı cürümler, bir siyasi ideolojinin devlet olarak kurumsallaşmasını korumaktadırlar. Bu nedenle hukuki konuları itibarıyla siyasi nitelikte suçlardır³⁸. Devletin şahsiyetine karşı

3. 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, ve Nakli Hakkındaki Kanundaki,

4. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkındaki Kanundaki,

5. 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 359 uncu maddesinin (b) fıkrasındaki,

6. 4389 sayılı Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasındaki,

7. 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 47 nci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (1) ila (7) numaralı alt bentlerindeki,

8. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından tasfiyeye tabi tutulan bankalara dair iflas ve konkordatoya ilişkin olarak 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 333 üncü maddesindeki,

9. 765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümler ve aynı Kanunun 179, 192, 211 ilâ 220, 264, 316, 317, 318, 319, 322, 325, 332, 333, 335, 339, 341, 342, 345, 250, 403, 404, 406, 435, 436, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 504 ve 506 ncı maddelerindeki,

Fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değeri” ifade eder.

³⁸ Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 2. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 1997, s. 621.

cürümlerin işlenmesindeki sâik; maddi menfaat elde etmek değil, kurulu devlet düzenini bozmaktır³⁹.

Buna karşılık 4208 sayılı Kanun, TCK'nun ikinci kitabının birinci babında "devlet idaresi aleyhinde işlenen cürümler" başlığı altında düzenlenen ve işlenmesi neticesinde maddi bir menfaat elde edilmesi muhtemel olan suçların önemli bir kısmını kapsamamaktadır. Sözelimi zimmet (TCK m. 202-203), devlet alım satımına fesat karıştırma (TCK m. 205), memurun devlet alım-satım işlerinde menfaat temini (TCK m. 208), irtikap (TCK m. 209), görevi ihmal (TCK m. 230), resmi nüfuz ticareti (TCK m. 278) vs. 4208 sayılı Kanun kapsamında yer almamaktadır. Bu suçlarda haksız bir menfaat temini suçun unsuru olarak düzenlenmiştir. Bu suçların işlenmesi maddi bir menfaat temin etme sâiki vardır. Belirtilen bu suçlar, yaygın olarak işlenen ve karaparaya kaynaklık eden en önemli suç grubudur⁴⁰.

Yağma (TCK m. 495), senedin yağması (TCK m. 496), korkutarak faydalanma (TCK m. 498), adam kaldırma (TCK m. 499) suçlarının işlenmesi neticesinde elde edilen menfaatler karapara olarak nitelendirildiği halde; hırsızlık (TCK m. 491), dolandırıcılık (TCK m. 503), emniyeti suistimal (TCK m. 508-510) suçlarının işlenmesi neticesinde elde edilen menfaatler karapara sayılmamıştır⁴¹.

Dikkâte değer olan bir başka husus, karapara aklamının önlenmesi çerçevesinde yapılan yasal düzenlemelerin temel gayesinin 4208 sayılı Kanun'un gerekçesinde de belirtildiği üzere organize suçlulukla mücadele olmasına rağmen, 4208 sayılı Kanun'un 2 (a) maddesinde 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri İle Mücadele Kanununun gösterilmemiş olmasıdır. Buna göre 4422 sayılı Kanun çerçevesinde değerlendirilebilecek olan haksız menfaatler hukuki anlamda karapara olarak nitelendirilemeyecektir. Bu durum 4208 sayılı Kanun'un ruhuna, başka bir deyişle kanunkoyucuyu bu kanunu yapmaya götüren amaca (ratio legis) aykırıdır⁴².

³⁹ Kocasakal, s. 347-348.

⁴⁰ TCK'nun 211-220. maddelerinde düzenlenen ve devlet idaresi aleyhinde işlenen cürümler arasında yer alan rüşvet suçları, 2.1.2003 tarih ve 4782 sayılı Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi İçin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (11.1.2003 tarih ve 24990 sayılı RG) ile 4208 sayılı Kanun'un 2 (a) maddesinin 6. bendine eklenmiştir. 4782 sayılı Kanun ile rüşvet suçları açısından bu sakınca giderilmiştir.

⁴¹ Gümüşkaya, s. 146; Mavral, s. 130.

⁴² Kocasakal, s. 349.

Kara Paranın Aklanması Suçu

Belirtilmesi gerekir ki, 4208 sayılı Kanun'da hangi suçların işlenmesi neticesinde elde edilen menfaatlerin karapara sayılacağı hususunda kanunkoyucunun hangi kriteri esas aldığını tespit etmek mümkün değildir. 4208 sayılı Kanun, işlenmesi neticesinde maddi menfaat elde edilmesi mümkün olan suçların önemli bir kısmını içine almadığı gibi; kazuistik metodun benimsendiği hallerde bunun sözkonusu olması da mümkün gözükmemektedir.

Diğer taraftan ekonomik, sosyal ve teknolojik değişimler insan hayatını kolaylaştırmakla birlikte kötüye kullanılmak suretiyle haksız menfaatler elde edilmesine yahut haksız olarak elde edilen maddi menfaatlere yasal görünüm kazandırılmasına yönelik fiillerin gerçekleştirilmesine de imkân sağlamaktadır. Mevzuatın mevcut düzenlemesinin yetersizliği veya eksikliği sözkonusu fiillerin kanunlarda yeni bir suç tipi olarak tanımlanması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Sözgelimi internet suçları sonucunda haksız menfaat elde edildiği gibi; suçtan elde edilen maddi menfaatlere internet vasıtası ile meşruiyet kazandırıldığı yeni olmasına rağmen bilinen bir yöntemdir.

4208 sayılı Kanun'da suçların tahdidi olarak sayılmasının neden olacağı sorunlardan biri de, işlenmesi neticesinde maddi menfaat elde edilmesi muhtemel olan yeni suç tiplerini kapsamına almamasıdır. Böyle bir ihtimalde kanun değişikliği yapılmak suretiyle 4208 sayılı Kanun'un 2 (a) maddesine sözkonusu suç tiplerinin eklenmesi gerekecektir. Ancak ülkedeki siyasal belirsizliğin, yasama faaliyetinin yavaş işleminin vs. bu süreci geciktireceği yahut birtakım siyasi mülahazalarla mümkün kılmayacağı açıktır. İşte bu durum 4208 sayılı Kanun'un uygulanmasında haksızlıklara sebebiyet verecektir. Kaldı ki; işlenmesi neticesinde maddi menfaat elde edilmesi muhtemel olan her yeni suç tipi için aynı sürecin tekrarlanmasının yasama organına gereksiz bir yük getireceği de unutulmamalıdır. Yine benzer şekilde 4208 sayılı Kanun'un 2 (a) maddesinde tahdidi olarak sayılan kanun ya da kanun maddelerinde yer alan suçlarda yapılacak olan bir değişikliğin 4208 sayılı Kanun'un uygulanmasında sorunlara neden olması kaçınılmazdır.

Kanaatimizce 4208 sayılı Kanun'un 2 (a) maddesindeki tahdidi sayımın neden olduğu sorunları bertaraf etmek için -2000 tarihli Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi'nin 2. ve 6. maddesinde olduğu gibi- cezanın türü ve miktarı bakımından bir kriter tespit edilmek suretiyle bu cezayı gerektiren suçlardan elde edilen menfaatlerin suça konu olacağı belirtilmesi yerinde bir çözüm olacaktır.

IV. FAİL

Karapara aklama suçunun faili; temel suçun işlenmesine fail veya şerik sıfatıyla iştirak etmiş kişiler olabileceği gibi; temel suçun işlenmesine iştirak etmemiş üçüncü kişiler de olabilir.

4208 sayılı Kanun'un 7/IV. maddesine göre; "Bu suçların, tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi halinde, üçüncü fıkranın (a) bendi hükmünün uygulanmadığı durumlarda, fiili gerçekleştiren yöneticiler hakkında da aynı cezalara hükümlenmekle birlikte, tüzel kişiler de beş yüz milyon liradan beş milyar liraya kadar para cezası ile cezalandırılır." Söz konusu düzenleme, karapara aklama suçunda açıkça tüzel kişilerin ceza sorumluluğunu öngörmektedir. Karapara aklama suçunun, tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi halinde; fiili işleyen yönetici hakkında, duruma göre 4208 sayılı Kanunun 7/I-III. maddesinde belirtilen cezalar uygulanacaktır. Ayrıca yöneticinin işlediği fiilden dolayı, tüzel kişi hakkında para cezasına hükmedilecektir. Burada, aynı fiilden dolayı hem fiili işleyen yönetici hem de fiilin bünyesinde işlendiği tüzel kişilik sorumlu tutulmaktadır. Tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin işledikleri suçlardan dolayı tüzel kişinin ceza sorumluluğunu kabul etmek –ki bu, dolaylı olarak tüzel kişinin bütün ortaklarının ve üyelerinin cezalandırılması anlamını taşır- ceza sorumluluğunun şahsiliği prensibini ihlâl eder⁴³.

Buna karşılık karapara aklama ile mücadelede etkinliği sağlamak, bu suçun işlenmesinde tüzel kişilerin bir araç olarak kullanılmasının önüne geçmek, tüzel kişilerin tüm ortak ve üyelerini karapara aklamaya karşı daha dikkâtlı olmaya sevk etmek için böyle bir düzenlemenin yapıldığı ileri sürülebilir. Kanundaki bu düzenlemenin, sayılan faydaları sağlayacağı açıktır. Özellikle de, karapara aklama suçundan dolayı tüzel kişinin ceza sorumluluğuna gidileceğini bilen diğer ortak ve yöneticiler, tüzel kişiliğin bu suçun işlenmesinde bir araç olarak kullanılması ihtimaline karşı daha dikkâtlı olacaklardır. Ancak, 4208 sayılı Kanunu daha etkin bir şekilde uygulamak amacıyla da olsa, tüzel kişilerin ceza sorumluluğuna gitmek suretiyle dolaylı olarak fiilin işlenmesinde sorumluluğu bulunmayan ortak ve üyeleri cezalandırmak uygun bir çözüm değildir. Ceza sorumluluğunun şahsiliği prensibi açık şekilde ihlâl edilmektedir.

V. MADDİ UNSUR

4208 sayılı Kanun'un 2 (b) maddesinde karapara aklama suçunun maddi unsurunu oluşturan fiiller gösterilmiştir. Buna göre, karaparanın; meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, iktisap edilmesi, bulundurulması, kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyed ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tâbi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, suçun hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer

⁴³ Ayrıntı için bkz. Özgenç, İzzet / Şahin, Cumhuriyet, Uygulamalı Ceza Hukuku, 3. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001, s. 97-110.

Kara Paranın Aklanması Suçu

yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiiller bu suçun maddi unsurunu oluşturan fiillerdir.

1. Karaparanın Değerlendirilmesi

“Değerlendirme” kavramı; sadece değer kazandırmayı değil, karaparanın ekonomik değerini kaybetmesini ve yok olmasını önleyecek şekilde kullanılmasını ifade etmektedir. Elde bulunan maddi menfaatlerin ekonomik değerini koruması için yapılan her türlü işlem değerlendirme olarak kabul edilmektedir⁴⁴. Sözelimi, döviz alınması, gayrimenkul yatırımları yapılması, menkul kıymet alınması vs. Ancak bu kapsamda yapılan işlemler sonucu, karaparanın değer kaybetmesi de mümkündür.

2. Karaparanın İktisap Edilmesi

Karaparanın tanımı içerisinde her türlü menkul ve gayrimenkul mal, hak ve menfaat girmektedir. Buna göre, karapara aklama suçunun oluşması için iktisap fiilinin; menkul veya gayrimenkul mallar üzerinde yahut bir hak veya menfaat ilişkisini tevsik eden bir vesika üzerinde gerçekleşmesi gerekir⁴⁵. Karaparanın iktisap edilmesi, başka bir deyişle karapara kapsamında yer alan menfaatler üzerinde mülkiyet hakkının kazanılması; doğrudan veya dolaylı olabileceği gibi, ivazlı ya da ivazsız da olabilir⁴⁶. Ancak burada genellikle sözkonusu olan, gerçek anlamda bir iktisap değil; karaparanın kaynağını veya malikini gizlemek amacıyla yapılan görünüşte bir mülkiyet devridir⁴⁷.

3. Karaparanın Bulundurulması

Karaparanın bulundurulması; karaparanın muhafaza edilmesini sağlamak, değerlendirilebilecek, kullanılabilir, transfer edilebilecek halde tutmak anlamına gelmektedir⁴⁸. Bulundurmanın kabulü için; malik olmak gerekmediği gibi, fiziksel olarak yanında bulundurma da zorunlu değildir. Menfaatin, kişinin tasarrufu ve hakimiyet alanında olması yeterlidir. Menfaat, sözelimi bir banka veya bir başka finansal kurumda bulundurulabilir⁴⁹. Aslında, karapara aklama suçunun maddi unsuru kapsamında yer alan diğer

⁴⁴ Çelik, Kuntay / Koçağra, Selen Işıl / Güler, Kadir, Karapara Aklama, MASAK Yayın No. 1, Ankara 2000, s. 37; Aydın, Fazıl, Mali Suçlar İle Mücadele Mevzuatının Değerlendirilmesi ve Diğer Ülkeler Uygulaması, YL Tezi, GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye ABD., Ankara 2000, s. 60; Kuban, s. 104.

⁴⁵ Öngeoğlu, Abdurrahman, “Karapara Aklama Suçu”, Vergi Sorunları D, Yıl. 17, Ağustos 1998/119, s. 33.

⁴⁶ Kuban, s. 104.

⁴⁷ Kocasakal, s. 384.

⁴⁸ Öngeoğlu, s. 35.

⁴⁹ Kocasakal, s. 385.

fiillerin çoğu, zorunlu olarak önceden karaparanın bulundurulmasını gerektirmektedir.

4. Karaparanın Kullanılması

“Kullanma” kavramından ne anlaşılması gerektiği açık olmamakla beraber, karapara üzerinde icrai nitelikte çeşitli tasarruflarda bulunma biçiminde anlaşılmalıdır. Sözgelimi, gayrimenkul yatırımları yapılması, ticari faaliyetlerde bulunma vs⁵⁰. Kanaatimizce, karaparanın elde edenler veya başkaları tarafından zorunlu, faydalı veya lüks harcamalar yapılarak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tüketilmesi ve karşılığında tatmin elde edilmesi “kullanma” olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü, burada karaparaya yasal görünüm kazandırma amacından ziyade, ihtiyaçların karşılanması amacıyla hareket edilmesi sözkonusudur⁵¹.

5. Karaparanın Kaynak veya Niteliğinin Değiştirilmesi

Karaparanın kaynağı, 4208 sayılı Kanun’un 2 (a) maddesinde tahdidi olarak sayılan suçlardır. Karapara aklama yöntemleri kullanılarak, karaparanın sözkonusu suçlar neticesinde değil de yasal faaliyetler neticesinde elde edilmiş gibi gösterilmesi “karaparanın kaynağının değiştirilmesi” dir⁵². Örneğin, uyuşturucu ticaretinden elde edilen karaparanın; hayali ihracat yapılarak ihracat geliri gibi gösterilmesi yahut paravan veya göstermelik bir şirkete aktarılması şirket kârı gibi gösterilmesi ve bu kazancın beyan edilmesi vs.

6. Karaparanın Zilyed veya Malikinın Değiştirilmesi

4208 sayılı Kanun’un 2 (b) maddesine göre; karaparanın zilyet veya malikinın, elde edenlerce veya başkaları tarafından değiştirilmesi karapara aklama suçunu oluşturmaktadır. Karapara aklayıcılar; karapara kapsamında yer alan menfaatleri akrabalarına, yakınlarına, iş ortaklarına ait banka hesaplarına yatırmakta veya muvazaalı işlemlerle bu kişilere devretmektedirler. “Şirinleme⁵³” veya “parçalama” olarak adlandırılan karapara aklama yöntemi,

⁵⁰ Kocasakal, s. 386.

⁵¹ Karşı görüşte bkz. Çelik/Koçağra/Güler, s. 37; Kuban, s. 105.

⁵² Kocasakal, s. 387; Aydın, Fazıl, s. 63.

⁵³ Bu terim, Amerikan yetkilileri tarafından Florida’da yürütülen bir soruşturmada gelmiştir. Nakit işlem bildirim limitinin altındaki miktarlara bölünmüş karaparanın, çok sayıda bankaya ya da aynı bankanın şubelerine çok sayıda kişi tarafından yatırılmasının organize suç şebekesinin işi olduğu anlaşılmıştır. Floridalı yatırımcılar bu işi yapanlara “şirin” adını vermişlerdir. Çünkü büyük miktarlara ulaşan karaparanın, çok sayıda parçaya bölünerek, çok sayıda banka şubesine yatırılabilmesi için “şirinler” adlı çizgi filmdeki gibi

Kara Paranın Aklanması Suçu

karaparanın zilyedinin değiştirilmesi esasına dayanmaktadır. “Parçalama” yönteminde karapara aklayıcı, karaparayı farklı kişiler adına açılan hesaplara yatırarak yetkililerden gizlemeye çalışmaktadır. Farklı kişiler adına açılan hesaplara yatırılan düşük miktardaki para dikkât çekmemektedir. Bu paralar, daha sonra çeşitli yöntemlerle finansal sisteme sokulmaktadır. Sonuçta karapara, asıl sahibine aklanmış şekilde geri dönmektedir⁵⁴.

7. Karaparanın Gizlenmesi

Gizleme; 4208 sayılı Kanun’un 2 (a) maddesinde tahdidi olarak sayılan suçlardan elde edilen karaparanın, elde eden kişi veya bunu bilen üçüncü kişiler tarafından gizli bir yere konularak saklanmasıdır. Burada, karaparanın yasal faaliyetler neticesinde elde edildiğini göstermeye yönelik herhangi bir işlem yapılmaz. Karapara fiziksel olarak yetkililerden gizlenmeye çalışılır. Amaç, karaparanın yetkililerin dikkâtinden kaçırılması ve bir arama yapılması durumunda kolluk güçleri tarafından ele geçirilmesini önlemektir⁵⁵. Sözelimi 1989 yılında Kolombiyalı uyuşturucu tacirlerinden biri yakalanmış ve sahibi olduğu milyonlarca doları finansal sisteme sokmayı başaramayınca toprağa gömmek zorunda kaldığı anlaşılmıştır⁵⁶. Karapara, sözelimi banka kasasında bulundurulur da gizlenebilir.

8. Karaparanın Sınır Ötesi Harekete Tâbi Tutulması veya Bu Hareketin Gizlenmesi

Karaparanın sınır ötesi harekete tâbi tutulması, karaparayı elde edildiği ülkeden başka bir ülkeye götürmek demektir. Bu geçiş; sınır kapılarından kara yoluyla olabileceği gibi, deniz veya hava yoluyla da gerçekleştirilebilir⁵⁷. Karaparanın kuryeler aracılığı ile nakli, kayıtdışı ekonominin yaygın olduğu ülkelerde sıkça kullanılan bir yöntemdir⁵⁸. Karaparanın; sınırdan geçen araçların gizli bölmelerine, kişilerin üzerine veya çeşitli eşyaların içinde saklanarak nakledilmesi de mümkündür⁵⁹.

“küçük insanlar” ordusuna ihtiyaç vardır (Ergül, Ergin, Karaparanın Aklanması ve Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara 1998, s. 12).

⁵⁴ Çelik/Koçağra/Güler, s. 39.

⁵⁵ Öngeoğlu, s. 29.

⁵⁶ “Karaparanın Aklanması”, (çeviri, The Economist, 26 Temmuz 1997), Uzman Gözüyle Bankacılık D, Yıl. 5, 1998/20, s. 31.

⁵⁷ Öngeoğlu, s. 30; Aydın, Fazıl, s. 66.

⁵⁸ Örnek olay için bkz. Dilek Örnek İle İlgili İnceleme, http://siyaset.bilkent.edu.tr/susurluk/tbmm/ornek_inceleme.html, 25.9.2001.

⁵⁹ Çelik/Koçağra/Güler, s. 42.

Sınır ötesi harekete tâbi tutma fiili; karaparanın, sadece fiilen bir ülke topraklarından başka ülke topraklarına geçirilmesi olarak anlaşılmamalıdır. Karaparanın sınır ötesi harekete tâbi tutulması fiili; elektronik ağlar, bilgisayar sistemleri, bankacılık teknikleri kullanılarak havale veya transfer yoluyla da işlenebilir⁶⁰.

9. 4208 Sayılı Kanun'un 2 (a) Maddesinde Belirtilen Fiillerin Hukuki Sonuçlarından Failin Kaçmasına Yardım Etmek Amacıyla Karaparanın Kaynağının veya Yerinin Değiştirilmesi

Konumuz bakımından önemli olan nokta, TCK'nun 296. maddesi karşısında neden "faile yardım" fiili ile ilgili olarak özel bir düzenleme yapıldığı ve faile yardım amacını taşıyan fiilin neden karapara aklama suçu olarak nitelendirilmiş olduğudur⁶¹. Kanaatimizce bu düzenlemenin amacı, karapara aklamaya daha etkin bir şekilde mücadele edebilmektir. 4208 sayılı Kanun'un 2 (b) maddesi incelendiğinde, belirtilen yardım fiilinin karaparanın takip edilmesini zorlaştırır nitelikte olduğu görülecektir. Yardım fiilinin konusu karapara aklama suçu sayılıp cezalandırılmak suretiyle bu amaç gerçekleştirilmek istenmektedir.

4208 sayılı Kanun düzenlemesinde, faili konu alan "kişisel yardım"⁶², yani "şahsi koruma"⁶³ yoktur. Başka bir deyişle, 4208 sayılı Kanun "cürüm işleyenleri saklamak" suçuna ilişkin olarak özel bir düzenleme getirmemektedir. Bu nedenle de, 4208 sayılı Kanun'un 2 (b) maddesinde gösterilen fiillerden birini işlemeksizin, TCK'nun 296. maddesinde belirtilen fiillerden birini işlemek suretiyle faile şahsi yardımda bulunan kişi hakkında TCK'nun 296. maddesi uygulanabilecektir. Örneğin önceki suçun işlenmesinden sonra, bu suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan bir kimsenin; failin gizlenmesine yardım etmesi yahut saklandığı yeri yetkili mercilere haber

⁶⁰ Kocasakal, s. 389; Çelik/Koçağra/Güler, s. 41.

⁶¹ Şiramun, Serpil, Kara Paranın Sermaye Piyasasında Aklanmasının Önlenmesi İçin Alınabilecek Tedbirler, SPK Araştırma Raporu, Aralık 1992, s. 10, Yazar'a göre; TCK'nun 296. maddesi, karapara aklamanın suç haline getirilmesini öngören BM Viyana Konvansiyonu, 91 / 308 / EEC sayılı Avrupa Konseyi Direktifi ve diğer uluslararası düzenlemelerde yer alan hükümleri karşılamaktan uzaktır.

⁶² Savaş, Vural / Mollamahmutoğlu, Sadık, Türk Ceza Kanununun Yorumu, C. 2, 1. Baskı, Ankara 1995, s. 2693.

⁶³ Erem, C. 2, s. 1568.

Kara Paranın Aklanması Suçu

vermemesi durumunda bu kişi hakkında TCK'nun 296. maddesi uygulanabilecektir.

Buna karşılık, 4208 sayılı Kanun'da yer verilen karaparanın kaynağının veya yerinin değiştirilmesi; "fiili yardım" olarak nitelendirilen TCK'nun 296. maddesindeki "cürmün delillerini yok etmek, değiştirmek, bozmak" suçu kapsamında değerlendirilebilecek niteliktedir. Dolayısıyla, 4208 sayılı Kanun, sadece "cürmün delillerini yok etmek, değiştirmek, bozmak" suçuna ilişkin olarak özel bir düzenleme getirmekte; faile yardım amacıyla işlenen bu fiilleri bağımsız olarak karapara aklama suçu olarak tanımlamakta ve cezalandırmaktadır.

10. Karaparanın Transfer Yoluyla Aklanması

Burada "karaparanın transfer yoluyla aklanması" ifadesi yerine, "karaparanın transferi" ifadesinin kullanılması daha yerinde olur idi. Zira 4208 sayılı Kanun'un 2 (b) maddesinde belirtilen bütün fiiller gibi karaparanın transferi de aklamayı belirtmektedir. Menfaatin bir yerden başka bir yere aktarılması, taşınması, nakledilmesi, yerinin değiştirilmesi transferdir. Karaparanın transferi fiziki yollarla olabileceği gibi; finansal kurumlar kullanılmak suretiyle kaydi olarak da gerçekleştirilebilir. Karaparanın transferi, aynı zamanda zilyedliğin veya mülkiyetin devrini de gerektirebilir⁶⁴.

Kanaatimizce 4208 sayılı Kanun'un 2 (b) maddesinde karaparanın transfer edilmesi fiiline yer verilmesi karşısında, ayrıca karaparanın sınırötesi harekete tâbi tutulması fiiline yer verilmesine gerek yoktur. Zira karaparanın sınırötesi harekete tâbi tutulması karaparanın bir ülkeden bir başka ülkeye nakledilmesi olup, aynı zamanda transfer kapsamında değerlendirilebilecek niteliktedir. Dolayısıyla "karaparanın sınırötesi harekete tâbi tutulması" ifadesi; madde metninde geçen "transfer" ifadesinin, karaparanın sadece ülke içinde bir yerden bir başka yere nakledilmesi şeklinde dar yorumlanması sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

11. Karaparanın Tespitini Engellemeye Yönelik Fiiller

4208 sayılı Kanun'un 2 (b) maddesinde suçun maddi unsuru kapsamında yer alan fiiller kazuistik metodla seçimlik ve bağlı hareketli olarak tek tek belirlenmiş iken, ardından "karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiiller" ifadesine yer verilmesi madde metni içinde tutarsızlığa neden olmaktadır. Kaldı ki; karapara aklama yöntemlerinin çeşitliliği ve karmaşık yapıda olması karşısında suçun maddi unsuru kapsamında yer alan fiillerin kazuistik metodla belirlenmesinin karapara aklamaya yönelik bazı yöntemleri karşılamaması olasıdır. Karapara aklama ile mücadelede etkinliğin sağlanmasında 4208 sayılı

⁶⁴ Kocasakal, s. 390-391.

Kanun'un sözkonusu düzenleme biçimi yerinde değildir⁶⁵. Kanaatimizce, suçun maddi unsurunun serbest hareketli olarak "yasal görünüm kazandırma amacıyla çeşitli işlemlere tâbi tutma" biçiminde belirlenmesi daha yerinde olur idi.

VI. MANEVİ UNSUR

Karapara aklama suçunun manevi unsuru, "kast" tır. Failin, aklamaya konu olan menfaatlerin bir suçun işlenmesinden elde edildiğini bilmesi ve bu menfaatlere yasal görünüm kazandırmak amacıyla hareket etmesi gerekir. Dolayısıyla, bu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir.

VII. SUÇUN NİTELİKLİ ŞEKLİ

4208 sayılı Kanun'un 2 (b) maddesinde karapara aklama suçunun temel şekli tanımlanmaktadır. 4208 sayılı Kanun'un 7/II, III. maddesinde ise suçun temel şekline göre cezanın artırılmasını veya azaltılmasını gerektiren nitelikli unsurlara yer verilmiştir. 4208 sayılı Kanun'un 7. maddesine göre; "karapara, terör suçlarından veya Türkiye'ye ithali veya Türkiye'den ihracı kanunla yasaklanmış herhangi bir madde veya eşya kaçakçılığından elde edilmiş veya suç yukarıda belirtilen terör suçlarına kaynak sağlamak amacıyla işlenmiş ise birinci fıkra hükmüne göre faile verilecek hapis cezası dört senede az olamaz (f. 2).

Suçun;

a) Karaparanın aklanması maksadıyla teşekkül vücuda getirenler ile idare edenler veya teşekküle mensup olanlar tarafından,

b) Görevi sebebiyle memur ve kamu görevlileri ile 4389 Sayılı Bankalar Kanununa, 7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanununa, 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanununa, 1567 Sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki Kanuna, 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununa, Ödünç Para Verme İşleri İle Özel Finans Kurumlarının Kurulması, Faaliyetleri ve Tasfiyelerine İlişkin Esas ve Usulleri düzenleyen mevzuata göre faaliyet gösteren kurumlarda çalışanlar tarafından,

c) Şiddet veya tehditle veya silah kullanarak,

İşlenmesi halinde hükmolunacak cezalar, ayrıca bir misli artırılır (f. 3).

Karapara aklama suçunun, usul veya füruu veya karı-koca veya kardeşlerden biri tarafından karaparanın kaynaklandığı suçları gizlemek amacıyla işlenmesi halinde bu ceza, yarısından üçte ikisine kadar indirilir (f. 5)."

4208 sayılı Kanun'da bazı kanunlar sayma metodu ile belirtilerek (4208 sayılı K. m. 7 / f . 3 / b) suçun bu kanunlara göre faaliyet gösteren finans

⁶⁵ Kocasakal, s. 391, 394.

Kara Paranın Aklanması Suçu

kurumlarında çalışanlar tarafından işlenmesi suçun nitelikli şekli olarak düzenlenmiştir. Finans kurumlarında çalışan kişiler, finansal işlemleri gerçekleştirme ve karapara aklama fiilini denetleyebilme (nakit işlem bildirim, şüpheli işlem bildirim) yetkisine sahip oldukları için, bu suça iştirak etmeleri halinde suçun işlenmesi kolaylaşmakta veya suçun ortaya çıkarılması güçleşmektedir. 4208 sayılı Kanun'da sayma metodu ile finans kurumları bakımından bir sınırlamaya gidilmesi yerinde değildir. Çünkü, sadece sayılan finans kurumları değil, bütün finans kurumları karapara aklama sürecinde kullanılma riskine sahiptir. Kaldı ki; finans kurumlarında çalışanlar dışındaki meslek sahibi kişiler de bu suçu işleyebilirler⁶⁶.

Karapara aklama suçunun şiddet, tehdit veya silah kullanılmak suretiyle işlenmesini suçun nitelikli şekli saymak (4208 sayılı K. m. 7 / f . 3 / c) yerinde değildir. Çünkü, karapara aklama suçunun işlenmesindeki amaç karaparaya yasal bir görünüm kazandırmak olup; karapara aklama sürecinde yasal nitelik taşıyan işlemler gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla, karapara aklamaya yönelik faaliyetlerin icrası sırasında şiddet, tehdit veya silah kullanılması suçun amacına aykırıdır⁶⁷.

Karapara aklama suçunun usul veya fûru, karı-koca veya kardeşlerden biri tarafından karaparanın kaynaklandığı suçları gizlemek amacıyla işlenmesinin (4208 sayılı K. m. 7 / f . 5) cazada indirim yapılmasını gerektiren bir neden olarak düzenlenmesi yerinde değildir. Çünkü, karapara aklama suçunun işlenmesindeki amaç, aynı zamanda "karaparanın kaynaklandığı temel suçların gizlenmesi amacı"ni da içine almaktadır. Dolayısıyla, suçun yapısal unsurlarından olan amacın, bazı kimseler açısından cezada indirim yapılmasını gerektiren bir neden olarak düzenlenmesi karapara aklama ile mücadelede etkinliği azaltıcı niteliktedir⁶⁸.

Karapara aklama sürecinde yapılan işlemler yasal nitelik taşıdığı ve bu nedenle suçun ortaya çıkarılması güç olduğu için karapara aklama ile mücadelede etkinliğin sağlanması bakımından etkin pişmanlık kurumuna yer verilmesi gerekir idi⁶⁹.

VIII. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜM ŞEKİLLERİ

1. Teşebbüs

Karapara aklama suçunun tamamlanmış olması için, karaparanın yasal görünüm kazanması şart değildir. Karaparaya yasal görünüm kazandırma

⁶⁶ Kocasakal, s. 428-429.

⁶⁷ Kocasakal, s. 429.

⁶⁸ Kocasakal, s. 430.

⁶⁹ Kocasakal, s. 430-431.

amacıyla, 4208 sayılı Kanun'da sayılmış olan fiillerden birisi işlendiği zaman karapara aklama suçu oluşur. Dolayısıyla karapara aklama suçuna eksik teşebbüs mümkün ve fakat tam teşebbüs mümkün değildir⁷⁰.

Sözgelimi fail; karaparayı, karayoluyla yurtdışına çıkarmak üzereyken (nakit kaçakçılığı yöntemi) sınır kapısında yakalanmışsa karapara aklama suçu eksik teşebbüs aşamasında kalmıştır. Çünkü suçun icra hareketleri, yani parayı sınır ötesi harekete tâbi tutmaya yönelik hareketler bitmemiştir. Aynı şekilde karapara; finansal sistem kullanılarak yurtdışındaki bir hesaba transfer edilmek istendiğinde, banka görevlisi karapara akladığı şüphesiyle şüpheli işlem bildiriminde bulunmuş ve transfer işlemi yapmamış olabilir. Bu örnekte de icra hareketleri failin elinde olmayan nedenlerle tamamlanamamıştır. Dolayısıyla eksik teşebbüs sözkonusudur.

2. İştirak

Karapara aklama suçu iştirak bakımından bir özellik arzetmez. İştirakin bütün şekilleri mümkün olup; TCK'nun iştirake ilişkin genel hükümleri uygulanır.

3. İçtima

4208 sayılı Kanun'un 2 (b) maddesinde karapara aklama suçunun maddi unsurunu oluşturan fiiller gösterilmiştir. Karapara aklama suçunun oluşabilmesi için bu fiillerden birinin yapılmış olması yeterlidir. Dolayısıyla ortada seçimlik hareketli bir suç vardır. Failin, karapara aklama sürecinde bu fiillerden sadece birini işlemekle yetinmeyip; birkaçını veya hepsini birden yapması halinde tek bir karapara aklama suçunun işlendiği kabul edilir. Ortada işlenen fiil sayısınınca karapara aklama suçu yoktur; gerçek içtima hükümleri uygulanamaz⁷¹.

Karapara miktarının oldukça yüksek olması nedeniyle fail; yetkili mercilerin dikkâtini çekmemek için, tek bir defada aklamak yerine aynı suç işleme kararı altında farklı zamanlarda aklamayı tercih edebilir. Bu durumda

⁷⁰ Kuban, s. 107-108.

⁷¹ Alacakaptan, Uğur, Suçun Unsurları, AÜHF Yayını, No. 263, Ankara 1970, s. 43; İçel, Kayıhan, Suçların İçtimaı, İÜHF Yayınları, No. 885, İstanbul 1972, s. 195 vd.; İçel'e göre burada, aynı normun birden fazla ihlâl edilmesi ve ortada ihlâl sayısınınca suçun bulunması görünüştedir. Yazar'a göre, seçimlik hareketli suçlarda ilk yapılan fiil kesindir. İlk yapılan fiil ile kanun ihlâl edilmiştir. Daha sonraki fiillerin, ilk ihlâl içinde değerlendirilmeleri gerekir. Dolayısıyla, ilk fiilin yapılması ile karapara aklama suçu işlenmiş olacaktır. Daha sonraki fiiller ise, "cezalandırılmayan sonraki fiil" sayılacaktır.

Kara Paranın Aklanması Suçu

müteselsil suç kavramı karşımıza çıkmaktadır⁷². Örneğin fail, nakit işlem bildirim yükümlülüğünü aşmak için, karaparayı bildirim limitinin altındaki kısımlara bölerek, farklı zamanlarda banka hesaplarına yatırarak transfer edebilir. Bu durumda ortada tek bir karapara aklama suçunun bulunduğu kabul edilerek TCK'nun 80. maddesine göre verilecek olan cezanın arttırılması gerekir.

Yapılan bir işlem ile, karapara aklama suçu kapsamında yer alan birkaç fiilin aynı anda işlenmesi de sözkonusu olabilir. Sözgelimi, yurtdışındaki bir bankaya yapılan bir havale ile, hem karaparanın sınır ötesi harekete tâbi tutulması, hem de zilyet ve malikinin değiştirilmesi fiilleri işlenebilir. Böyle bir durumda ortada tek bir karapara aklama suçu vardır.

4208 sayılı Kanun'a göre; karapara aklama suçunun, karapara aklamak amacıyla teşekkül oluşturanlar ile idare edenler veya teşekküle mensup olanlar tarafından işlenmesi suçun nitelikli şeklidir (4208 K. m. 7 / f. 3 / b. a). Buna göre, TCK'nun 313. maddesinde düzenlenen "cürüm işlemek için cemiyet kurma" suçu, karapara aklama suçunun nitelikli unsurunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla ortada mürekkep suç (bileşik suç) vardır. Bu nedenle fail(ler) sadece karapara aklama suçunun nitelikli şeklinden sorumlu tutulacak, gerçek içtima kuralları uygulanamayacaktır⁷³.

Aynı şekilde 4208 sayılı Kanun'a göre; karapara aklama suçunun, şiddet veya tehditle veya silah kullanılarak işlenmesi suçun nitelikli şeklidir (4208 sayılı K. m. 7 / f. 3 / b. c). Buna göre, TCK'nun 188-192. maddelerinde düzenlenen suçlar, karapara aklama suçunun nitelikli unsurunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla mürekkep suç (bileşik suç) sözkonusudur⁷⁴.

4208 sayılı Kanun'un 7/II. maddesi ise şöyledir : "Karapara, terör suçlarından veya Türkiye'ye ithali veya Türkiye'den ihracı kanunla yasaklanmış herhangi bir madde ve eşya kaçakçılığında elde edilmiş veya suç yukarıda belirtilen terör suçlarına kaynak sağlamak amacıyla işlenmiş ise birinci fıkra hükmüne göre faile verilecek hapis cezası dört seneden az olamaz." Burada mürekkep suçtan söz etmek mümkün değildir. Fail, hem 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu veya 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda yer alan suçlardan hem de karapara aklama suçundan sorumlu tutulacak ve

⁷² bkz. Dönmezer, Sulhi / Erman, Sahir, Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku, Genel Kısım, C. 1, İstanbul 1994, (Beta Yayınevi), 11. Bası, no. 525 vd.; İçel, Kayıhan / Özgenç, İzzet / Sözüer, Adem / Mahmutoğlu, Fatih / Ünver, Yener, Suç Teorisi, 2. Kitap, 1. Bası, İstanbul 1999, s. 437 vd.

⁷³ Dönmezer / Erman, C. 1, no. 543; İçel, s. 207-208.

⁷⁴ Dönmezer / Erman, C. 1, no. 543; İçel, s. 207-208.

gerçek içtima kuralları uygulanacaktır. Ancak 4208 sayılı Kanun'a göre verilecek hapis cezası dört seneden az olamayacaktır.

IX. YAPTIRIM

4208 sayılı Kanun'un 7/I. maddesine göre, "karapara aklama suçu fiilini işleyenler iki seneden beş seneye kadar hapis ve aklanan paranın bir katı ağır para cezasıyla cezalandırılır ve nemaları da dahil olmak üzere karapara kapsamındaki mal ve değerler ile bunların ele geçirilememesi halinde bunlara tekabül eden malvarlığının müsaderesine de hükmolunur."

Buna göre; karapara aklama suçu karşılığında öngörülen üç temel yaptırım sözkonusudur : Hürriyeti bağlayıcı ceza, para cezası ve müsadere.

1. HÜRRİYETİ BAĞLAYICI CEZA

4208 sayılı Kanun'un 7. maddesine göre; "karapara aklama suçu fiillerini işleyenler iki seneden beş seneye kadar hapis ... cezasıyla cezalandırılır." 4208 sayılı Kanun'da öngörülen hürriyeti bağlayıcı cezanın niteliği, yani "hapis" cezası olması yerinde değildir. Çünkü 4208 sayılı Kanun'un 2 (a) maddesinde tahdidi olarak sayılan suçlar karşılığı olarak ilgili kanun maddelerinde öngörülen hürriyeti bağlayıcı ceza "ağır hapis" cezasıdır. Buna karşılık önlenmesinde kural olarak organize suçlulukla mücadele amacının güdüldüğü, ülkelerin finansal sistemini, dolaylı olarak kamu güvenliğini ve kamu sağlığını etkileyici nitelik taşıyan karapara aklama fiili karşılığında, "hapis" cezasının öngörülmesi çelişkili bir durumdur. Kanaatimizce 4208 sayılı Kanun'un 7. maddesinde yer alan hürriyeti bağlayıcı ceza "ağır hapis cezası" olmalı idi.

2. PARA CEZASI

4208 sayılı Kanun'un 7. maddesinde "karapara aklama suçu fiilini işleyenler ... aklanan karaparanın bir katı ağır para cezasıyla cezalandırılır" hükmünde yer alan ağır para cezası, niteliği itibarı ile nisbi para cezasıdır. 4208 sayılı Kanun'da, nisbi para cezasının hürriyeti bağlayıcı ceza ile birlikte hükmedilmesi öngörülmüştür.

3. MÜSADERE

4208 sayılı Kanun'un 7. maddesinde, müsadere temel yaptırımlardan biri olarak öngörülmüştür. Kanaatimizce burada sözü edilen müsadere bir "tedbir" olarak algılanmalıdır. Çünkü düzenlendiği maddenin kenar başlığı her ne kadar "karaparanın aklanması suçunda ceza" şeklinde ise de; özellikle organize suçluluk-karapara aklama ilişkisi bağlamında karapara aklamanın yarattığı en büyük tehlike aklamaya konu olan menfaatlerin suçların finansmanında yeniden kullanılması ve organize suç örgütlerinin büyümesi ve güçlenmesi, faaliyet gösterdiği suçluluk tiplerinin genişlemesi sonucunu doğurmasıdır. Dolayısıyla, karapara ve karapara aklama fiili sonucunda elde

Kara Paranın Aklanması Suçu

edilen menfaatler “tehlikelilik”⁷⁵ niteliğini haizdir. Bu nedenle, bir ceza olarak değil; bir tedbir olarak düşünülmesi yerinde olacaktır⁷⁶.

4208 sayılı Kanun’un 7. maddesinde müsadere kurumunun özel olarak düzenlenmesinin temel sebebi; suçların işlenmesi neticesinde doğrudan elde edilen menfaatlerin yerine kaim olan değerlerin veya muadil değerlerin müsadere edilebilmesini sağlamaktır. Daha önce de belirtildiği üzere; karapara aklama sürecinde, suçların işlenmesi neticesinde doğrudan elde edilen menfaatler karmaşık yapıda çeşitli yöntemler kullanılarak hızlı bir şekilde başka değerlere dönüştürülmekte ve karaparanın izinin bulunması güçleştirilmekte, hatta imkânsız hale getirilmektedir. Bu nedenle, suçların işlenmesi neticesinde elde edilen menfaatlerin doğrudan kendisinin ele geçirilmesi ve müsadere konusu yapılabilmesi genellikle mümkün gözükmemektedir. Dolayısıyla suçun işlenmesi suretiyle veya suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen maddi menfaatlerin dönüştürüldüğü değerlerin (kaim değerler), bunların da ele geçirilememesi halinde fail ve/veya şeriklerin malvarlığı değerlerinin karaparaya tekabül eden kısmının (muadil değerler) müsadere edilmesi zorunludur. TCK’nun 36. maddesinin mevcut düzenlemesi ise karapara aklama suçunun bünyesine uygun değildir. Çünkü TCK’nun 36. maddesinin mevcut düzenlemesine göre; müsadere sadece suçta kullanılan, kullanılmak üzere hazırlanan yahut suçun işlenmesinden husule gelen eşyaya ilişkindir. Suçun işlenmesi neticesinde elde edilen menfaatlerin başkaca değerlere dönüştürülmesi halinde kaim değerlerin⁷⁷; bunlar da ele geçirilemediği takdirde muadil değerlerin⁷⁸ müsadere edilebilmesine imkân verilmemiştir. Bu durum, TCK’nun 36. maddesi bakımından bir eksikliktir.

⁷⁵ Burada tehlikelilik kavramı ile kastedilen “şey”in tehlikeliliği (objektif tehlikelilik) değildir; şeyin failin elinde bulunmasının onda yaratabileceği subjektif tehlikeliliktir. Başka bir ifade ile, şeyin failde suç fikrini ve suç işleme isteğini canlı tutacağı gerçeğidir (Aydın, Öykü D., s. 146).

⁷⁶ Aynı yönde Şahinkaya, Yalçın, “Karapara Aklamayla Mücadelede Müsadere Yaptırımı”, AD, Yıl. 93, Temmuz 2002/12, s. 125.

⁷⁷ Yargıtay suçtan husule gelen eşya kavramını dar yorumlamaktadır. Yargıtay’ın TCK’nun 512. maddesi dolayısıyla vermiş olduğu kararlara göre; kaim değerler, sözgelimi hırsızlık konusu eşya başka bir eşya ile değiştirildikten sonra bu eşya suçtan hususule gelen eşya kapsamında değerlendirilemez (*Yargıtay 6. CD, 27.11.1972 tarih ve 6539/6525 sayılı kararı*, bkz. Esin, s. 570). Dolayısıyla, uygulamada suçun işlenmesi suretiyle veya suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen maddi menfaatlerin değerlendirilmesi ile ortaya çıkan menfaatlerin müsaderesi mümkün değildir.

⁷⁸ TCK’nun 36. maddesinde suçun işlenmesinden husule gelen eşyanın bulunamaması halinde failin yasal yollardan edinmiş olduğu malvarlığının buna

SONUÇ

Karapara aklama suçu; hukuk bütünlüğüne yönelik yeknesaklığın sağlanması bakımından, özel bir kanun yerine diğer bazı suçlarla unsurları arasındaki benzerlikler dikkâte alınarak TCK kapsamında bağımsız bir suç olarak düzenlenmelidir. 4208 sayılı Kanun'da hangi suçlardan elde edilen menfaatlerin karapara sayılacağını belirlemede benimsenen sayma metodu beraberinde pekçok sakınca getirdiği ve doktrinde eleştirilere neden olduğu için cezanın türü ve miktarı bakımından bir kriter tespit edilemek suretiyle bu cezayı gerektiren suçlardan elde edilen menfaatlerin suça konu olacağı belirtilmelidir. 4208 sayılı Kanun'un 2 (b) maddesinde ise, suçun maddi unsuru kapsamında yer alan fiiller sayma metodu ile tek tek belirtilmiş olup; karapara aklama yöntemlerinin çeşitliliği ve karmaşık yapıda olması, teknolojik imkânlar kullanılarak yeni karapara aklama yöntemleri geliştirilmesi karşısında böyle bir düzenleme biçiminin karapara aklamaya yönelik bazı yöntemleri karşılamaması olasıdır. Bu nedenle suç, serbest hareketli olarak düzenlenmelidir. Diğer taraftan, TCK'nun 36. maddesi; TCK ve diğer özel kanunlarda yer alan bütün suçları kapsayacak şekilde yeniden ve ayrıntılı bir biçimde düzenlenmeli; yapılacak olan düzenlemede özellikle kaim ve muadil değerlerin müsaderesine yer verilmelidir.

tekabül eden kısmının (muadil değerler) müsadere edilebileceğine ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır. Buna göre; muadil değerlerin TCK'nun 36. maddesi kapsamında müsadere edilebilmesi mümkün değildir.